

A MI LAPUNK

Földanyánk hívó szava.

Irta: BALOGH EDGÁR.

A magyar diák műveltsége nemzetközi. Már a harmadik osztály tanulója bekalandozza Némó kapitánnyal a tengerek fenekét, vagy hazát alapít magának Robinsón módjára valahol a Csendes Óceán egyik elhagyatott szigetén. Fiatal korunkban mindnyájan aranyat ásunk Alaszkában, May Károly híres puskájával harcolunk a szkipetárok földjén, fölfedezzük a déli sarkot és ott ülünk Sven Hedin tibeti sátrában. Az iskolai hangversenyeken Schubertet ünnepeljük. Indián neveket adunk egymásnak a cserkész-táborokban, és mint őrsvezetők lebilincselően tudjuk előadni a búrkalapos angol fiúk afrikai hőstetteit Mafeking ostrománál. Akiben fölcsap a magyar érzés, az turáni és különös előszeretettel emlegeti a rokon finneket és eszikeket. Melyik diák ne tudná a nemzetközi sporteseményeket és melyik diák ne ismerné pontosan a nagy amerikai, német, angol, francia és cseh autógyárak cégjelzéseit! A rakétaautót egy napilapból kivágva beragasztjuk a fizikakönyvünkbe és a legjobb barátunk Chaplin.

Csak a magunk népét nem ismerjük, csak a magunk földjét nem látjuk, csak a magunk hivatását nem éljük. Habzsoljuk, elcsenjük mások kultúráját, a magunkéval pedig adósak maradunk egy egész világnak.

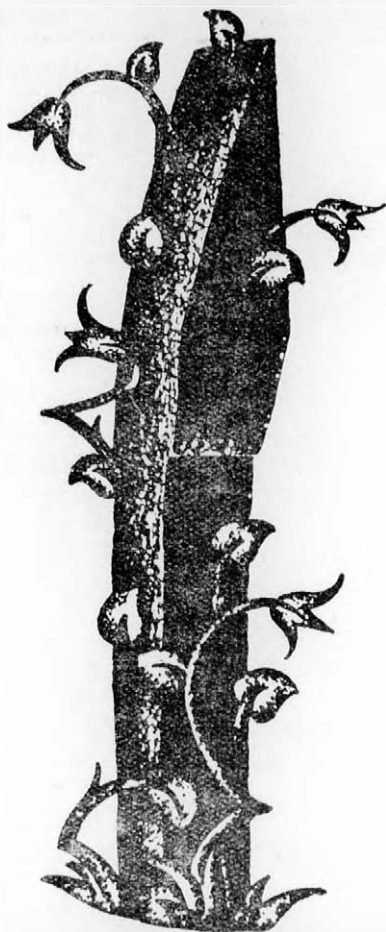
A magyar diák azért tanul, hogy kint az életben az értelmi pályákat elfoglalva a magyarság tömegeinek szellemi és gazdasági haladását mozdíthassa elő. Erre a nagy hivatásra egy földjétől és népétől elsodort, talajtalan diáknemzedék nem alkalmas. Hiába cicomázzuk magunkat nemzeties sallangokkal, mégis csak hazátlan bitangok vagyunk, ha a magyar munkást és parasztot, a magyar társadalom fontos kérdéseit, a magyar föld kiaknázatlan értékeit, a magyar tájból és a magyar történelemből fogant szellemi kincseket nem ismerjük, és a magyar nép iránt szociális felelősséget nem érzünk.

Földanyánk hívó szava: ne temessük idegen álmokba a lelkiünk. Tanuljunk az egész világtól, de éljünk a mi földünkön, ismerjük meg a magyar tömegek életét és szükségleteit és készüljünk hivatásunkra. Adjunk egy bensőségesen kultúráll, nagyszerű magyar népet a világnak.

Ifjúsági munkánkban érdeklődjünk a mi vidékünk, a mi társadalmi erőviszonyaink, a mi fejlődési lehetőségeink iránt. Táruljon fel a mi multunk: akár a csallóközi halászok története, akár a palócok ősi vándorlása. A mi jelenünk: az érsekújvári magyar társadalom keresztmetszete, vagy a komáromi iparos-tanoncok statisztikája. A mi népi kultúránk: a tardoskeddi legényavatás, a sajátságos mátyusföldi paraszttzene, vagy a felsőtiszai faragóművészet. A mi iparunk és mezőgazdaságunk: a rozsnjóványai vas-kőbányászat, a gömőri vetésszűrés, vagy a galántai Hanza gazdasági szövetkezet. Lásuk meg minden magyar társadalmi réteg szerepét, ismerjük meg minden magyar értéket és hiányt. Legyünk otthon a kisebbségi magyar népben, legyünk otthon a szlovénköi és ruszinszöi magyarok földjén. A japán rizsülttelvényekért ne feledjük el a magyar búzatengert.

Ha a magyar diákság száz százalékgig be tud kapcsolódni a magyar életbe, akkor nemzetközi műveltségi anyaga is a magyar haladás javára esik. Egy elsodort nemzedék nemzetközi műveltsége azonban az értelmi osztály és más osztályok között csak szakadékot von.

Juhász Gyula költeményei.

Ady Endre paraszti faragású fejfája.

Ady Endre paraszti faragású fejfáját a budapesti Kerepesi úti temetőben, Jókai Mór sírja mellett újból elborították a virágok. Január 27 én mult tíz- esztendeje, hogy a válságos magyar idők hatalmas megszólaltatója, a magyar ifjúság lángszarú útmulatója meghalt. A komor téli vasárnapon megkoszorúzta sírját a munkás-ság, elküldték a sírra virágcsokrukát a szilágysági ujságírók, kilátogattak a fejfához a Bartha Miklós Társaság tagjai, a haladó szellemű magyar és székely diákok, és nem maradt el a sírról a csehszlovákiai magyar ifjúság hódoló koszorúja sem. Ady Endre ifjú szivekben él.

Adyra gondolok

Adyval vitézkedtem egykor én még
És virrasztottam Adyval sokat,
Fiatalságunk csókos, boros éjén
És most idézi őt az alkonyat:
Ó hova lett a régi, furcsa mámor
És mire ment a régi viadal?
Egy hant mered rám: itt pihen a bátor
Isten vitéze és sír az arar.
Igaz, a dal szól és száll egy világnak,
Megérti lassan kelet és nyugat,
Megdöngeti az új botondi bánat
És betöri az aranykapukat.
De jaj, hová tűnt ama büszke Holnap
És merre van a végső diadal
S akit imádtunk átkozódva, ó jaj,
Mivé lett fajtánk, a szegény magyar?

Béke

És minden dolgok mélyén béke él
És minden tájak éjén csend lakik
S a végtelenség összhangot zenél
S örök valók csupán mély álmaink.

És minden bánat lassan béke lesz.
És mindenük gyötrődés győzelem
S a kínok kínja, mely vérig sebez,
Segít túllátni a szűk életen.

Testvéreim: a boldogság örök
S e tájon mind elmúló, ami jó
S az élet a szép, nagy processzió,

Mely indul örvény és sírok fölött,
Az égi táj felé tart csendesen
S egy stációja van: a végtelen.

Tiszai tájak

Napos tájak... csöndes öreg tanyák,
Bús szikések, szürkellő fűzesek,
Ó elhagyott, magányos földanyánk
Be napos vagy s én oly borús beteg.
Be jó is volna rádborulni némán,
Mint nyári csöndben fölleges, sötét árny
S pihenni rajtad termő televény,
Napos tájak... töletek jöttem én.

Jó magyarok a földön és vizen,
Parasztok csöndesen, magányosan,
Kik éltek csak és nem érti senki sem
E dús anya oly búsán mért fogan?
Be jó is volna tihozzátok állni,
Valami nagy, új aratásra várni,
Míg ápol a föld s alatt fekelén...
Bús magyarok! Töletek jöttem én!

Juhász Gyula, a magyar költő.

Elrejlve a magyar világ szemétől, elfeledve és elhallgatva dalol Juhász Gyula, a magyar költő. Oh ne higgyétek, kacagó film és muzsikáló rádió gyermekei, hogy más ma a magyar költő sorsa, mint Csokonai, Petőfi idejében. Valahány magyar költő volt, — teljes életű lélek és igaz művészet, — mind rokkantja volt a kisváros néma pusztájának.

Mikor Juhász Gyula, — 1883-ban született Szegeden, — nekiindult a budapesti egyetemről a tanári pálya szegénységének, fiatal merengő lelkében nyugati kultúrák végtelen melódiájával, eljutott ő is a kisváros kriptájába. Messze mögötte dübörgött a magyar alföld súlyos valósága. A Tisza zabolálan ritmusa hiába hívta; hiába forgott, keringett vérén-husán át egy ősi arc dacos öröksége. A tanár olyan, mint a sakkfigura. Athelyezik, hurcolják, dobálják. Juhász Gyula Nagyvárad, Marmorossziget, Szokolca, Léva, Makó gimnáziumaiban tanított és élt. Élte a maga életét, a lélek csöndes forradalmát, a szív elhagyatottságát.

Minden nap fölkelte és tanított. Minden este lefeküdt és sírt. Ez a sírás az ő poézisa volt akkor. A szürke falak között nem volt életdrámája, csak vágya a dráma iránt. Aki elolvassa az *Új versek* című kötetét, — legnagyobb részét Juhász Szokolcán írta, — teljes képet kap a költő akkori életéről. Itt írta Juhász Gyula a *Sírverset*, talán ugyanakkor, amikor a fogarasi gimnázium tanára, Babits Mihály papírra komponálta azt a szép költeményét: „Nagy átok ül Fogarason... Ó Desolalió, nekem az élet halni jó.”

Juhász Gyulára emlékezem. Ő elment Szokolcáról, mikor én felkerültem a gimnáziumba. Emléket hagyott maga után; tudom, hol lakott, merre sétált, mit írt meg és mit szenvedett végig ebben a koporsó városkában. A magyar nyelv és irodalom tanára volt. Felsőbb osztályosok sokat meséltek róla, olyan tisztelettel, amilyennel én még nem hallottam tanárról beszélni.

Juhász Gyula nem írt sok verset. Lassan és kinnal szülte gyönyörű alkotásait. A formára kényes ember és költő volt, szelid és töprengő. Neki a vers ötvösmunka volt, komoly, egyetlen és érdemes munka. Az ifjú Juhász parnasszista költőnek indult és lehetséges, ha a magyar vidéki élet dere meg nem üti. Ő lett volna a magyar Leconte de Lisle. De az élet érte jött és így szólt hozzá: Juhász Gyula, te a versnél több vagy és kell: szavaid magyar sorsot mutassanak, lelked kiszélesdjk a nép lelkéig és váljalnod kell egy új élet első megmozdulásának művészi indulóját.

A számkivetett lélek az ország középiskoláin keresztülhajtott helyettes tanárban csak szenvedett, csak imádkozta lágy szonettjeiben az Istent, a

bánatot s a tengert. Az európai kultúra hívője volt Juhász, a történelem lepergett filmjébe lopta magát, hogy bánata a görög oszlopok hátterével erősebbre nőjön. A tudós szerénységével járt-kelt a költészet mezején, álompénzen szívesen eladta magát, a valóság kiszámíthatatlanságából Nietzsche, Buddha, Spinoza filozófiájába menekült. Szerelme: áhitozás. Etikája: a testvéri részvét. Istene: felsőbbrendűség kisugárzásának befogadása. Csupa passzív, megálló álláspon. És az elhagyatottság magaslatáról Juhász Gyulát mégis vissza tudta hívni az ő vére, az alföldi parasztlelet Magános és különös tanári úton vajúdott Juhász Gyula sajátos mondanivalójú nemzeti költővé.

Elzokogta az esedékes magyar fájdalmat és hangot adott mulhatatlan nyomorúságok mélyebb magyar színeinek. Mikor lerázta magáról a vidéki kriptaelet porát, visszahullott az indulásához, az indulása nyers erejéhez, önmagához és megpillantotta a felszín alatt a magyarság dolgozó tömegeinek döbbenve váró tekintetét. A gyermek visszalért anyjához: ez az én anyám, ez az én vérem!

A világháború kitörésekor Juhász Gyula halkan, a maga jelentkezési módja szerint már szociális közösséget vállal a néppel, a magyarság ősi sirásától tudatos ösvény vezet fel a magyar munka valóságához: elveszti l'art pour art-ista énjét s feloldódik a magyar közösségben. Egyszerű, keresetlen hangja ércesebbé válik.

Köszö szüret, Ez az én vérem Juhász Gyula új fejlődésének kötetei s a Testamentum a befejeződése. Ma Juhász Gyula, — Erdélyi József és Györy Dezső mellett, — az egyetlen magyar költő, aki a magyarság problémái számára tartja fenn a tollát. Szalafnai Rezső.

Több az élet.

*A vers is szép, de szebb a kalapács,
Mely az üllőn zeng ritmust és megoldja
A munka néma nyelvét.*

*Én csak verset írok, de az orvos belegekel gyógyít,
A kőműves házakat emel, a mérnök új csatornát fúr
A vonagló föld belkejébe.
Oly fücska is az, mikor én a papír fölé hajlok
És kúsza, átkomos betűkkel csalom meg magam:
Hogy én most teremtek, különb vagyok mindenkinél,
Hisz a gondolat csak engem esőkölt ajkon,
Csak az én kezem tudja visszalőlni
A belémzsúfolt világot.*

*Tel van, kiűm a hó esik, egy ember zsákot cipel az utcán.
Nehéz a zsák, az újja kékké dermedt.
Az én kezem fehér, valahogy szegyenlem a kezem,
Mert verset ír s a vers: ál
Mennyivel, jaj mennyivel több az élet.*

TAMÁS LAJOS.

ogyan látogattuk meg a kassai cserkészek nyári táborát Szepsiben?

— Egy nap a motornaplónkból. —

Irla: SZOMBATHY VIKTOR

Kedves Barátom!

Amit itt olvasni fogsz, nem érdekfeszítő történet, sem mozi-kaland. Hanem, hogy a multkor kíváncsi voltál nyári bolyongásainkra Béla fiúval, meg a motorral, hát leírom egy napunkat. Voltak emél sokkal izgalmasabbak is, talán egyszer sorra kerítem majd a selmeci görbe utat is, meg a dobsinai kitért kerítés történetét, de a következő pár sorban a kassaiaknak és a gombaszögieknek akarok áldozni, olvasd szívesen. A híres motor most pihen, Bélu fiú tanulja az orvostudományt, jónagam pedig sok szeretettel üllelek.

A bevezetés a gombaszögi táborban történt, e nyáron. Hízsnyan Bélu, a merész motorozó, nagy buzgalommal olajozta kitűnő NSU-gépét, a rimaszombatiak ménkű-nagy sátra előtt, aztán bánatosan ült az ágas-bogas almafa alá.

— Megöszülök a motorral együtt, ha ma sem megyünk sehová! — nézett könyörgően körül.

Noha nem volt igaza. A nagyszerű német gép nagyobb teljesítményeket mutatott be napról-napra a Rozsnyó-Pelsőc közötti mészkőutszakaszon, mint például mindnyájunk Edgárának agilis mozgékonyasága. (Holott munkateljesítményben és mozgékonyaságban Keszler-Balogh Edgár aztán igazán nem hagyott kívánnivalót maga után ezen a pár napon, de egyébként sem!) A motor éppen délelőtt járt Pelsőcön húsért, Rozsnyón szalmaügyben és kétszer robogott le a gombaszögi állomásra. Így hát laikusok előtt vajmi nagy megpróbáltatásoknak volt kitéve, aki azonban Hízsnyan Bélut és a motorhoz való viszonyát ismeri, az nem csodálkozik akkor sem, ha Bélu a Himalája megmotorozását is kicsinyelné, vasárnap délutáni tervelgetéseiben.

Körülültük tehát a motort, elővettünk egy jófajta térképet és tervezgetni kezdtünk.

Edgár, aki két harapás kenyér között egyszerre intézte a „Vetés“ folyóirat sorsát, a tábor holnapi programját és az aznapi fürdést: hirtelen mentőötlettel rohant a motor körül bágyadozó emberiség közé!

— Meg kell látogatni a kassai cserkészek szepsii táborát! — adta ki a jelszót s már rohant tovább, keresztülbukva Brogyányi Kálmánon, aki egy sardiniásdoboz tartalmát csöpögtette szórakozottan valami művészettörténeli könyv ázott lapjaira. Hízsnyan Béla felállott. Megveregette a motort, kettévetelte rövidnadrágos lábszárait és megelégedetten szólt:

— Ez az!

Többet nem is hallottuk őt aznap. Titokzatos sultogásba merült motorjával.

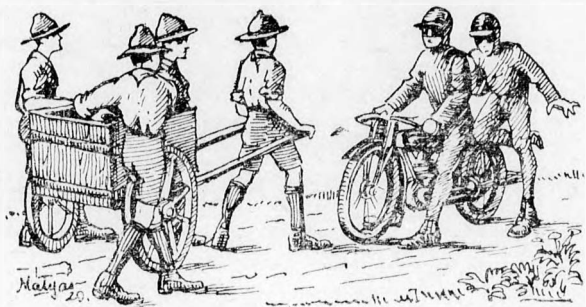
Hajnali hét órakor valaki táncot jár a pokrócain teletjén. Tekintettel arra, hogy magam is benne tartózkodtam még a pokrócban, meglehetősen udvariatlan lépésnek tekintettem ezt a rámlépesi sorozatot, melynek vége természetesen nem lehetett más. minthogy méltatlankodva állottam föl a sátorban szertelengő ruhák, kötelek, gallérok és lámpák tömkelege között és a gaz merénylő torka után kapdostam. A gaz merénylő azonban nem félemedett meg. Egy csajka tejet kínált rendüellelenül, de azonközben már a motorruhát rángatja rám, no, igen kellemetlen helyzet: félig álmosan uti programot hallgatni, azt a bolondos motorkabátnadrágot ráncigálni tejescsajkát szorongató kézzel, — hallottam, valakik nevetnek, egy hátzszakot érzek a hátamon, valami durrog, benzinbűz, egy ág megcsapja az arcom, Gwerk Ödön még kiált valamit apró kis sátrából, ami körül konzervdobozok állanak várta, sebes, reggeli szellő fú, kényeret majszolok, a faluban tehenek kolompolnak s egy zökkenőnél majd kiesem a hátsó ülésből.

Rozsnyó körül járhattunk már, mikor végre ébredezni kezdtem a keserves valóra: robogunk a motoron, Béla rádül a bicikli kormányára: sebessegg 80, én meg a hátsó ülésen egyensúlyozom magam, istencsodája, hogy még rajta ülök a gépen.

Krasznahorka alatt bűg a motor már, mire én is ura vagyok a helyzetnek, jobban mondva a hátsóülés fogantyújának. Bélu, szokás szerint, egyre az olajozó ellenőrzőt nézi, kihajol a gépből, amivel állandó övenfokos idegességben tudja tartani az embert. Hárskut, a szoroskői kanyarok, a végtelen hosszú kőmellvédek, durrog a motor. Aztán halk, nesztelen lesiklás, magas zöld hegyek jobbról, égbenyúló fehér sziklák balról:

Boldvavölgye. Szádellői völgy bejáratára tűz a ragyogó délelőtti nap, Torna poros utcáin búgunk keresztül, no, nagyvégre Szepsi.

Forró délelőtt. Felhő nincs az égen. Szájtató gyerkőcök az utca szélén, különös, bonyolult magyarzatokba kezdenek, újonnan épült kutat, dülbútut, kiserdőt emlegetnek. Motorunk szuszogva dolgozik a poros dülbútuton, ide-oda dülöngéltünk a tarlón, behuppanunk árkokba és sűröljük könyökünkkel a bokrok ágait. Tábornak, embernek mintha híre-hamva se volna.

E pillanatban egy taliga, egy irtózatosszö-davízszerkezet és öt cserkészfej bukkan föl egy galagonyabokor lövében. Hogy a motor közlebb-burrog, kíváncsian kerülnek elő.

— No, hálaistennek! — sóhajtok fel én, mert már letettem a reményről, hogy a kassaiak táborát valaha is megtalálom. Bélu égnek mereszti irtózatosszö-bőrkesztyűjét, amivel olyanformát akar mutatni, mintha valamifajta cserkész-tisztelgést vágott volna ki. A sárgainges cserkész-kölykök egyelőre gyanakodva nézték a két poros, lábtól-nyakig egy zsákbabujtatott alak küzdelmét a cserkész-tisztelgéssel és bizonytalanul morogtak valami „Jó munkát!” — köszönésfelét.

Am kölcsönös bátorságra kaplunk. Ők hajlandók voltak elárulni a tábor rejtekhelyét, mi negédesen biccentettünk nekik s viszontlátásfelét ígértünk egymásnak. Kajánul vigyorogtak s valami versenytársformát látva biciklink és a szódástaliga között, nekilódították a hegynek szekereküket, mely jelenlegi állapotában egy repülőgépelháritó ágyuhoz volt szerföltött hasonlatos.

Bélu fiu pedig megsturmolta a hegyet. Szegény NSU pedig hörgött, zihált, forgott és támadott. Marhacsapásokon nem volt alkalma még járni neki, igyhát bizonytalanul csavargott a kiégett legelőn fölfelé. En nem bírtam. Galádul otthagytam Bélut a motorral és zsírpecsétekké olvadva a déliverőn, bánatosan másztam gumibörtönömben a hegynek. Bélu ide-oda tekergett, szántotta gépével a dombot, olykor majdnem felborult már, de a sok viszontagságban gazda és motor között kifejlődött már valami végzetes egyetértés, mert csakis ennek lehet tulajdonítani, hogy Bélu gyerek épkézláb ért fel a táborhely tisztására és korgó gyomrától hajtvá

vadul löfögött a gyanútlanul füstölgő konyha felé s majd, hogy bele nem rohant a bableveses fazékba.

Szegény kassaiak, a váratlan támadásra nem tudtak elkészülni. Vértzetlenül, tábori neglizsében és fakanalakkal rohantak a ziháló masinának. Ugy körülvették, hogy én, aki akkor botorkáltam végre be a táborhelyre, már tilkon azt reméltem: Béluak villogó fekete skalpját lengeti már diadalordítással valamelyik véreskezű főszakács. Tekintve azonban a pénteki, bőjti napot, a szakácsok vérszomja mégsem volt teljesen valószínű. Ez a gondolatkapcsolódás azonban helyet adott a reggel óta tartó kívánság élszóban való kifejezésének s egyszerre kiáltottuk el magunkat Béluval:

— Mi lesz ebédre s mi van tizóráira?

Bemutakozásnak elég jeles gondolat volt. A névjegykicséréssel a kassaiak se maradtak adósok. Olyan „terülj-asztalkám!” penderiteitek sebtiben a tábori asztalra, hogy egy angol lord elsőszözlött fia is megirigyelhette volna. A mi bámulatunkat legnagyobb mértékben felcsigázta, az a papirosszalvéta volt, amit elegancia kedvéért odaillesztettek a tányér szélére s amibe Bélu nem győzött eleget törülközni.

Mire Armand bácsit, a csapat kedves parancsnokát a fiúk előkerítették a kis erdőből, ahologyorófabotokat vágott viharedzett cserkészeivel, déli pihentetőül, addigra mi már töviről-hegyire ismertük a tábor. Először is, óriási szakértelemmel végigvizsgáltuk a konyhát, amely olyan ragyogóan hivalkodott néhány hatalmas fa árnyékában, hogy bármely közepesvagyonú európai uralkodó felséges szájában összecsordult volna a nyál, a konyha és a dús éléskamra kívánatos voltának láttára. Szakácsok és kukták mérhetetlen buzgalommal gyúrták a tészta és kavarták a bablevest. Bödönök, köcsögök, serpenyők, dobozok, csokoládék és mindenfajta fűszerszámok sorakoztak rendben a földbeásott pince polcain. A lüzhely maga is cserkészleleményességi remek volt, praktikus szerkezet, azóta is noteszomban hördöm a rajzát, félek azonban, hogy a kassaiak beperelnek szabadalombitorlásért, így hát csak titokban vagyok hajlandó elárulni a kassai konyhapatentot, megfelelőszámú ebédigéretek ellenében.

A konyha után a tábor többi része volt soron. Az emelt sátrak a hatalmas térséget köralakban gyűrűzték körül s mindegyike a cserkészleleményesség ujjabb bizonyítéka volt. Egyikben rádió, másikkban asztali villanylámpa, szerzőszám, könyvek halmaza, egyszerűval minden, ami cserkész szem-szájnak ingere. Biciklinek külön garázs, sőt egy veszthely is emelődött a véresebbhajlandóságnak sátra előtt, amely kinzöhelyen a későnjövöklet s egyéb bünösöklet pellengérezték ki arra hivatott hóhéri kezek.

(Folyt. köv.)

A fejpgurázók.

Irta: TICHY KÁLMÁN

Ugy magamban Nekeresdfalvának hívom ezt a falut, fogadnék rá, hogy mult nyáron itt táborozott cserkészeink sem bukkantak rá, pedig közelében jártak. Merhogy ojjan furfangos fekvése van ennek a Berzété Körösnek, hogy élő emberfia meg nem láthatja sehonnét, amíg csak oda nem ért a faluba. Nem látszik Rozsnyóról, nem látszik Rudnáról, nem látszik az még a közvellen édes szomszédjából: Berzétéről sem. Csak úgy alig a völgy felett, néhány halom mögé bújik el a pelsőci nagy hegy lábához, de ojjan akkurátosan, hogy egyetlen tető-búbja se ütközik ki a halmok mögül. Ha a térképen nem volna, le lehetne tagadni a föld színéről.

Pedig ugyancsak érdemes oda kiballagni a rejtett dűlőutakon, ojjan témákat hoz onnan haza a tollforgató, meg friss népzamatra vágyó ember, hogy semmi fáradság nem kár érte. Teszem, ha lagzi idején téved valaki oda, no akkor melléthatyi, hogy nem ojjan akárhogy mén az odakível, azér, hogy a hegy alatt vagyónk. Móggya van annak! Cerimónijával mén az. Ekkis fejpguráoval.

Na, letelébb ezekvel a betükvel két rendet csinóni. Merhogy ha úgy írom a palóc á-t, hogy ó, hát annem igaz egészen. De ha úgy írom, hogy á, hát ammeg éppeg nemjó. Ha aó-nak írom, ammeg táng a letjobb, de olvasnyi meg rossz, hát mán csak írom régimód, oszt ki-ki szive szerént aggya belé azt ajjó Sajó-menti zamatot, ami ugys csak eleven szóba igazi.

Hát a lagzi körű a letcerimónijásabb, mikor az ágyat viszik a menyasszony házálu. Szekerrel gyünnek érte a legények, a letszebb szekerekkel, kipántlikázva allovak, virággal a legények, nagycsuda énekszóval. Oszt ha a menyasszon csak a vőlegény szomszéggyába is lankék, hát még akkor is körösdön-környül nyargalóznak a falun, oszt csak úgy gyünnek a menyasszon háza elejbe. Ott leugrosnak a szekerrül és bé a házba.

Odabe mind együtt az aszonnép. Ülnek az ágy előtt, toronyval rakva az ágy a sok gyönyörű ágybéli húmival. Az asszonok meg gyatra karót szorongatnak a térgyük közt, kötelmaradék, meg kócmadzag rajta oszt nyálaznak igen, szakactoll mintha fonnának. Ahogy begyünnek a legények, köszönnek ticsességvel, oszt kérgyik:

— Micsinyálnak kentek, nénemasszon?

— Hát fonónk, fonónk, édesfijam, mer e' kicsit megkéstőnk, nem kész még az ágy az eladó jányunknak.

— Hijjnye, öreganyám, hát oszt maradék kötelbű, meg kócmadzagbű fonnak-é kigyelmetek?

Jegyzet. Fejpgurázók = figurázók, mókázók. Pazderna = a szecsánál is silányabb hulladék. Grula = burgonya. Gyűkör = tükör.

— Abbú, fijam, ezajjó! Ijjenbű csinyáták a mijénket is!

— Oszt mellessz-é hamar? Mevvárhattuk?

— Meg, fijam, meg Rögvest mellesszónk.

— A lovainknak vetnek-é addig valamit?

— Mán honne, édes egy gyerekem, vetőnk nekik, honne, csak maraggyatok.

Akkor valaméjik kimén, hogy abrakot vessek a lovaknak. No bent oszt tovább mén a fejpgurázás. Kinájják a legényeket ülésvel. Meg viszik őket a terített asztalho. De az ülés csak üres hordó, meg fatönkje, a zasztal felfejtett zsákval van beterítve, a közepin torta, de köszörőkőbű, akit leszettek a tengejirű, környúrátkák cifra papírval, meg ződ gajval, a közepibe a jukba virágot is gyugtak. Oszt fakések vannak hozzája, úgy tessékélik a legényekkel:

— Vegyetek szivem, lássatok hozzája. Finomjó torta. Vegyetek csak.

— Vennék, néném, dehát fene száraz ez a torta! Nem mén le a torkunkon így magába.

— Van ott fijam nyálító is, ahun a züvegbe. Drágajó veresbor. Csak löccsetek belüle, mustának se haggyatok.

Az a veresbor meg porrá tört léglábú van, akire vizet töltöttek oszt jól öszverázták. Közbe a zasszon, aki kiment, pazdernyát vetett a lovaknak. Utánament egy legény s gyün vissza nagy szóval:

— Akkeserüségit, hát ez mijjen egy ház! Pazdernyát vetnek a lovak elejbe. Ijjen gyalázat. Mán csak ekkis széna se akad az egész portán?

— Még ojjat, hogy pazderna — visit egy nenő, — a letjobb sejmészénát vetettük a lovak elé. Mánmicsoda ló lehet a kenteké, hamég ezt se akarja falnyi? Táng a lóba van a hiba, fijam?

Igy civakodnak. Oszt akkor a legények kezgyik a zalkut. Hogy mevvénék az ágyat, mennyiér adgyák? Hát ennyimegannyijér.

— Oszt mivel fizesszónk?

— Aranyval, meg ezüstvel.

— Ehun van!

— És akkor fizetnek. Az aranypíz sárgarépábú van karikára vágva, az ezüst meg burgungyiábú. Van náluk bővibe, csakúgy rakják az asztalra. Oszt amikor mekkötték a zalkut, a zasszonok kiagyik a zágyat, a gyönyörű tornyos rakásbű mind kiszegyik, odaggyák, amikor pedig ezis mevvót, csak akkor mennek át a más szobába, ott mán csakugyan terítve van minden jókval, ehetnek, ihatnak a legények fúladásig. Van finum kalács is fekete borsval. Mikor errű hallottam, nem akartam hinnyi, hogy hát jó é az? Aszonták, hú, accsak ajjó! A mútkor is egy ojjan lagzi vót, hogy egy fél zsák lisztbű csak borsos kalácsot dagactottak! No szörnyűködtem, hogy

hát mennyi tej kellett ahho? Nem tej kő ahho, kérem, grulával csinyajják azt a kalácsot, az adgya a jó ézít, meg a nedvességet is, amennyi szükség. Rája mézes pájnkát isznak a legények, amennyi jól esik, aztáng nagy énekszóval viszik a zágyhúmil, aki csakúgy dagad ki a szekerbű, mint a jó kalács a szakajt bú!

— Node hogy ez ennyi m'kával mén! — csodálkoztam.

— Ugy a' kérem. Hát mán csak elfejgurázgatónk. Letisül így a laqzi körű.

Megesik, hogy a lagzirú a más is kedvet kap. oszt akkor vége-hossza nincs a fejgurázásnak. Mán azis megesett, hogy egy özvegyaszsonka, akinek két gyereke is vót, elég nagyocskák, meg az asszon is elég időske, seplőske

is meg ráncoska, szépnek se mondhatyi senki, — mégis kedvet kapott. Egy gazda gyűrőt vältott vele, letisül azér, hogy a házatájának gondozója legyék. A zasszonkát eccer csak azon kapták, hogy igen nezegi magát a gyűkörbe. Micsinyál? — kérdik. Hát aszongya:

— Csak elnezegetem magam ebbe a gyűkörbe, hogy ojjan genge képem van még, hogy akár koszorúval is mehetnék az oltárho. Ha nem is először esküszök. Hogy az a két gyerekekém van. Hát baj az? Hát szegénké, tehetnek ők valamirű? Nekem meg még ojjan genge a képem, így a gyűkörbe látom, már mér ne mehetnék koszorúval?

Aszongyák, ment is. No de mán ijjet!

A társadalom nagy kérdései az érsekújvári diákok önképzőkörében.

1.

Minden diákhoz szólok most, mert elérkezettnek tartom az időt arra, hogy a megváltozott idők új kérdéseinek a kényszerítésére végre felülvizsgáljuk diakintézményeinket. Minden megváltozott körülöttünk. Harcosabb életbe esöppentünk a mult idők diákságával szemben. Miért használjuk mégis még mindig a régi harci szerszámokat? Ilyen régi értékű és félénk tisztelettel körülövezett, rozoga harci eszköz az ö képzőkör is, a mai idők értékelésében. Történeti maradvány. Benne minden az irodalomtörténet keretében mozog. Alsó határa a Halotti beszéd; felső határa pedig még nem jutott el Ady Endréig. Így csinálják ezt már 50 éve. Sehol egy kísérlet: *beleállani a ma hullámveréseibe.*

Sohasem bocsátom meg magamnak az önképzőköri elnökségem alatt elkövetett felelőtlen irodalomfertőzést. Egy hónapig koldúltam végig az osztályokat, serkentvén a szereplő szándékosságot és néhány öcska novellánál egyebet nem birtam összehozni.

Most azonban történt valami. Eredményeiben minden eddig elért mértéket jóval meghaladt az önképzőkörben. Ifjúsági értekezletet rendeztem, a következő kérdést intézve a hallgatóságához:

Mely tényezők adják össze városunk műveltségét, illetve műveltség-nélküliségét? Az összesírtett kérdések tömegéből egy mezőváros, Érsekújvár, életének keresztmetszetét kaptam meg. Önképzőkörünk 150 tagja a város minden rétegét képviseli. Ha meggondoljuk, hogy minden diák családjának, környezetének, társadalmi helyzetének a hatásával nyilvánítja véleményét a körkérdesben, akkor ennek az értekezletnek komoly társadalompolitikai jele előre várható. Mégis a legfontosabb az, hogy a mai idők dolgait toljuk vizsgálódásunk közepébe a vidéki önképzőkörök ka-maszos poetáskodása helyébe.

A körkérdésre beérkezett 14 hozzászólás

eredményeit a következőkben teszem közzé. Társadalmi helyzetük szerint a hozzászólók közül 3 gyári alkalmazott szülők gyermeke, 3 az értelmi pályán dolgozók (ügyvéd, tanító, tisztviselő) fia, 4 kisiparos, 3 földmunkás, 1 pedig földművelő családból való. Tehát a kisváros minden társadalmi osztálya nyert képviselőt és mivel a hozzászólások egy hosszú vitagyűlés tisztító tüzen mentek keresztül, a végső eredmény 150 fiatal érdeklődő lélek véleményének tekinthető. Ha ehhez hozzátesszük azt, hogy Érsekújvár ugyahogy kiveszi részét az ifjúsági mozgalmakból szlovenszko-i viszonylatban is, a kisebbségi magyar középiskolások eredményeképpen könyvelhetjük el, a helyi színek elhagyásával, az általános szellemi vonatkozásban megmaradó részt.

2.

Hírszerzőink tehát szétfutottak. Egy hónapi munka után igen szép anyagot hordtak össze. Az első dolgozat a kultúra és civilizáció (lelki műveltség és polgárisodás) szétválasztásával foglalkozik helyi viszonylatban. Írásának első fele az inkább civilizált, mint kulturált középosztály kényelmes, kispolgári életére mutat rá. Életének lényege a szinpadkulturában, az operett formáiban, irodalmi téren a Szívek harcában, a filmkulturában pedig az amerikai tömegslágerek iránti rajongásában nyilatkozik meg. „Városunk viszonylatában ez a középosztály kulturteljesítménye, semmivel sem több, de talán sokkal kevesebb”, — volt a bátor ítélet. A hozzászólás második fele a népi gyökerű kultúrával foglalkozik, mint amilyennel számolnunk kell, mert Érsekújvár lakosságának zöme a parasztrétegekből adódik. A hatodik osztályos regösdiák hozzászólo így fejezi be mondanivalóját: „Az imént a népi kultúra fegyűjtéséről szöloztam. Felületesen ítélt azonban az, aki csak népdalgyűjtést és fejfakultust lát a mi törekvéseinkben. Az a legfontosabb, hogy az ifjúság megismeri a zsellérség, a földmün-

kasság bajait, hogy annakidején egész közéletünket megváltó segítséget vihessünk a társadalmi bajokban színlődő paraszti és munkás rétegnek és kibontakozásra készíthessük a maradi kisgazdatársadalmat. De föl kell ismernünk a népi kulturát is, hogy megtaláljuk a kapcsolatokat s aztán ezen továbbfejlesztessük a betonkapuk és a kertvárosok kultúrája felé."

A következő három dolgozat a munkásság helyzetével és kultúrlehetőségeivel foglalkozik. A hozzászóló fiúk apja valamelyik érsekújvári üzemből dolgozik s így közvetlen tapasztalatokat szerezhettek a munkásság mai helyzetéről. Ezzel egy csapásra a mi időnk forró levegőjébe került bele az önképzőkör és áporodott levegője egyszerre felfrissült. Érzem ennek a figyelőszemű fiatalság érverését. Látnak minden kendőzés dacára!

Sorra boncolják a mai társadalomnak a munkásrétegek számára létesített tessék-lássék intézményeit. Az egyik ezt írja: „A nyugdíjbiztosító minden munkástól havi 95 korona járulékot követel, hogy annak idején a munkára képtelenné vált munkás valamelyes segínyt kapjon. Tegyük fel, hogy 15 évig képes arra, hogy ezt a neki nagy összeget megvonja magától és odafizeti a nyugdíjbiztosítóba. Ha 15 év múlva a segélyre rászorul, megrökönyödve veszi tudomásul, hogy havi 300 korona nyugdíjat kap, noha 17.100 koronát fizetett be.”

A másik dolgozat még szomorubb helyzetről számol be. Ennek a szakmánya bürcölő verejtékes rétegnek nem elég, hogy munkáját a legesekélyebb bérösszegért kénytelen áruba bocsátani, de a munkalehetőség híján a környező falvak lányai is csapatosan özönlik el a gyárakat s a bérek ennek következtében ijesztő arányokban esnek. Így megtörténik, hogy egy férfi vagy nő munkás egy heti kemény munkája fejében alig visz haza 150 koronát. A befejezésben így ír: „Mennyiben tartozik azonban ez a körkérdéshez, a városunk kultúrviszonyait tárgyaló értekezlethez? Erre csak azt felelem: a kultúra feladata könnyebbé, szebbé, jobbá tenni az ember életét. Városunk egy hatalmas rétege, a munkásság azonban egyáltalán nem élvezi a kultúra áldásait, de ki van lökve a kiszákmányolásnak. A munkásságnak minden ereje a szervezetlenségben az élettehetőségek megte-remtésére is alig elég, Kultúrlehetőségei tehát nincsenek. Lehet-e olyasmiről beszélni, ami nincs, nem létezik? Előbb látnunk kell a kultúra lehetőségének gyökereit, csak azután beszélhetünk városunk szellemi viszonyairól.”

Egy másik helyen így írnak a fiúk: „Nincs tragikusabb a munkásság, a nép, a zsellérség és parasztság sorsánál. Hidakat, utakat és gátakat, épületeket csihognak ki és készítenek elő az emberi kulturát. És mégis ez a réteg élvezi legkevésbé munkája eredményeit.”

És egy bizonyos: ezt a fiatalságot nem lehet egy mosollyal, egy vállveregetéssel elintézni. Ennek az ifjúságnak véleménye van, van mondani-

valója, csak meg kell adni a megnyilatkozásra a lehetőségeket.

3.

Az értekezlet második felében a kulturintézményeket, egyesületek működését bírálják meg. Én pusztán az eredményeket adom közre.

Az egyik dolgozat a városunkban működő mozikat teszi vizsgálódás tárgyává s többek közt — a művészi kiállítású filmek (pl. Nagyváros szímfóniája) ismertetése után — az amerikai tömegslágereket kritizálja meg így: „Városunk is, mint bármely más város, hamisítatlanul belekapcsolódik a Hollywoodból irányított kultúrkörbe. Ezek ellen a hízaló darabok ellen harcot kell kezdenünk, mert az amerikai pénzölököléségek felszines gondolkodását terjesztik szét a világba. Leányaink mozgósínházi csillagokról álmodnak, fiaink mozisínészégréől és az iskolás gyerekek Harry Pictt játszanak. A mozisínész nagyobb erkölcsi példa ma, mint az iskola, a hittanár, a család. Itt erkölcsi világrend ellen küzd az erkölcstelen világrend. A mai állagfilm fenékgig dekadens, erkölcsromboló és lélekgyilkos. Kell, hogy a filmről véleményünket felülvizsgáljuk. Az új szemzőgü átértékélésben csak az abszolút teljesítményt, a kulturjelentőségü művészi eredményeket szabad figyelembe venni.”

Több dolgozat párhuzamosan kiindul a minden istenhátamögötti vidéki helységekre jellemző tényből: az előjogokkal, rangokkal, címekkel ügyeskedő kasztélethől. Nyilvános előadásokon megfigyelték a fiúk, hogy az egyik sarokban ülnek az értelmiségek (ügyvédek, orvosok stb.), a másikban a tisztviselők, a számukra fenntartott külön helyen az iparosság, stb. Minden nyilvános megmozdulást ez tör ketté. A női énekkarok, a férfi daloskörök nem működhetnek kellő eredménnyel, mert az ügyvéd felesége nem énekel együtt a pályafelügyező feleségével, az úgynevezett úri emberek a eszmadialégenyekkel. És nyomban megformulázták az ítéletet: le kell rombolni az utálatos előjogokkal erőszakolt kasztéletet az együttes haladás érdekében.

A zeneéletet Bartók Béla és Kodály Zoltán eredményein át értékelték a fiúk.

A nyilvános könyvtárakról is érdekes adatokat hordott össze az egyik adatszerző. 2500 kötet könyv áll az olvasni akarók rendelkezésére. De a könyvtárba csak 250 tag iratkozott be a 25.000 lakost számláló városból. Kereken 1%. Hetenkint háromszor van könyvtárra. Ekkor is mindössze csak 30—40 olvasni akaró ember jelentkezik. Ezekből 15—20 diák, mert az iskolai könyvtárakat cenzura alá helyezték. A könyvtárban a legolvasottabb könyv Courts-Mahler, utána Gárdonyi, Mikszáth, Herczeg és Jókai. Szabó Dezső Elsodort Faluját, Móricz Fáklyáját a legsűrűbben 17 éves sülédölányok olvassák. Komoly irodalmi érdeklődése csak a diákságnak van. Ellenben Kassák Lajosig még nem jutott el a könyvtárbizottság. Az egyetlen magyarázat erre az az irodalmi göggel földobott nyilatkozat, hogy „a Szivek harcának színvonalára még nem sülédedtünk”. — A munkásság

egyáltalán nem használja a városi könyvtárt, de van pártkönyvtárak. Ebből nem hiányzanak Barbusse, Gorkij, Sinclair, Kassák könyvei.

Jelentkezett a diákság rádió-láza is. Számadatokkal mutatták ki, hogy mennyit közvetítenek a leadó állomások és alapos összeadás és kivonás után megállapították, hogy a rádió többé kevésbé esődbe jutott, mert nem tudja teljesíteni kulturhivatását. Az ötőrai teák elmaradhatatlan szükséglete, mert rádió műsor anyagának a kitöltését a kispolgári társadalom szellemi érdekesoportja sajátította ki nagyrészt. De ezek dacára opera előadásai, nyelvórái, kiváló értékűek.

A mai tömegsport a testedzés hanyatlását mutatja, — állapította meg a labdarúgó mérkőzések hírszerzője. Állítását Baden Powell meglátására építi fel, amikor a cserkészet megálmódója kijelenti, hogy beteges jelenség, amikor egy mérkőzésen 22 keménykötésű, izmos legény játszik s ugyanakkor 22.000, sőt 50.000 ideges ember izgatottan lesi a játékot. De hol vannak a tornaversenyek, a játékterek, a sport igazi formája? Sehol egyetlen kísérlet, a cseh szokolegyesületeken és a munkások testedző csapatain kívül!

Építészetről, szobrászatról, eszperantóról és a helybeli ujságokról is esett szó. Néhány áldozatkész tanár szabadegyetemi mozgalmáról is. Ez természetesen kerékbe török a kisszámú érdeklődés miatt. Az egyesületi élet kultúrténykedése: kényel-

mes, jó élet; kártya plusz 1 pohár sör, plusz 2 sóskiffli, plusz teadélutánok és ez: egyenlő a kulturális vitézi cselekedettel. A nagy művészek, írók vendégszereplése ritkán sikerül.

4.

Készen is vagyunk. Részekre boncolva előtünk is fekszik minden eredmény. Nem is kell nagyon elemezni, darabokra hullott szét minden az első érintésre. Semmi tényleges eredmény, néhány szórványos és kegyetlenül visszaszorított kísérleten kívül. És mindezt senki sem merte eddig megmutatni nekünk. Strucepolitikával homokba dugták a fejünket is. Akarattal nem látni a bajt: megfutas a vállalás elől, felelőtlenség. Tisztán látni és következtetni, már fél eredmény. Itt pedig a következtetés ez: új társadalmi életet, magyar szempontú nyugati kultúrát kell teremtenünk. Minden ember, minden intézmény annyit ér, amennyit termel. Mit jelentünk mi a magyar jövőnek, ha nem látjuk a bajokat és nem akarunk javító akarral egy új jobb életet teremteni?

Két óráig vitatkoztunk a feldobott kérdéseken. A kérdések összegét nem bírtuk letárgyalni. Forradalmat jelentett a gyerekeknek: szabad szólni. A mai idők elevenségébe álltunk bele. A fiúk most az értekezlet folytatását követelik: ime az önképzőkör megújhdása.

Fiúk: Csináljátok utánunk mindenhol.

Jócsik Lajos

A palócok ősei.

Kik azok a palócok? Honnan jöttek? Kiktől származnak? Hogyan és mely időben helyezkedtek el mai lakóhelyükön? Ezekre a kérdésekre a választ megtalálni nem a legkönnyebb feladatok közé tartozik.

Mégis szükséges és fontos, hogy a palócok származásáról, régi tartózkodási helyükről, történelükről, a szomszéd népek és nemzetek közölli szerepükről egyetmá megtudjunk, illetőleg azokkal megismerkedjünk, hiszen mi is javarészt közöttük élünk, sőt magunk is, különösen a régi Gömör, Nógrád, Hont, továbbá Heves és Borsod vármegyék lakosai, palócok vagyunk, sőt némelyek büszkén annak vallják magukat. Egyesek előtérbe is helyezik palóc mivoltukat és beszédüket másokkal szemben, helyénvaló tehát, hogy tudomást szerezzünk arról, hogy honnan származnak a palócok ősei, alkottak-e önálló nemzetet, rendelkeztek-e államalkotó erővel, tudtak-e fegyverrel hánni, mint a hunok, vagy a magyarok?

A palócok származása úgyszólván a homályban vész el, mert semmiféle kézzel fogható bizonyíték, történeli emlék, harci eszközök, különféle szerszámok, ékszerek nem maradtak fenn utánok. Ebben a kérdésben egyrészt tehát fel-

tevésekre, másrészt egykorú vagy későbbi korból származó krónikások feljegyzéseire vagyunk utalva. Különösen lengyel, orosz és bizánci krónikásoknál találunk a palócokra vonatkozó adatokat. Ezekre támaszkodva tiszta képét adhatunk magunknak a palócok hatalmáról és birodalmáról.

A magyarok általában az Árpád magyar törzseivel együtt bevándorló és honalapító, török eredetű kabarok utódainak tartják a palócokat, de sokan viszont amellett török lándzsát, hogy a palócok a szintén török fajú kunok leszármazottjai, mint a székelyek a hunok ivadédekai. Hogy a kunok és palócok rokon nép voltak, ahhoz ma már kétség sem tér, sőt több hazai és külföldi tudos azon véleményen van, hogy a kunok és palócok egy és ugyanazon nép voltak.

Az orosz ősmundakörben szerepelnek először a palócok. Ebben fel van jegyezve a palócok elleni hadjáratok hosszú sora. Az orosz évkönyvek és különösen a lengyel krónikások szavahihető feljegyzései nyomán is arra a megállapodásra jutunk, hogy a palócok hatalmas nemzet voltak, bírtak államalkotó erővel, vitézül megállították helyüket a csatasíkon és közel két évszázadon keresztül (a XI. és XII. század fo-

lyamán) tartották rettegésben nemcsak az orosz, hanem a többi szomszéd népeket is.

A ránk maradt feljegyzések alapján megkíséreljük a palócok birodalmának fekvését meghatározni. Ezt azonban csak úgy hozzávetőleg tehetjük, mert a palócok roppant birodalmáról szóló feljegyzéseink eltérőek. Annyi azonban bizonyos, hogy hatalmas területet tartottak megszállva; határait egykorú vagy későbbi krónikások adatai nyomán körülbelül a következőképen rajzolhatjuk meg. A mai Oroszország déli részén terült el a palócok birodalma; ezt nagy folyók határolták, úgymint: Ural, Volga, Don, Dnyepr és Duna. E folyók mentén északra messze el voltak terjedve a kun, illetve palóc falvak, sőt még városok is, mert ilyenek nevei is fel vannak említve az orosz krónikákban, délre pedig a Fekete tenger és Azori tenger partjait tartották megszállva.

A szomszéd népekkel, illetőleg nemzetekkel sűrűn érintkeztek, vagy harcban állottak. Ezek a következők voltak: Északon az oroszok, mordvínok, baskírok, szamojédek, délen alánok, cserkeszek, kazárok, görögök, georgiaiak, örmények és törökök, nyugaton pedig oroszok és ezektől délre az erdélyi székelyek.

Szóval nagy, világraszóló hatalommal és birodalommal rendelkeztek és nagy szerepet játszottak a történelem színpadán is. De a tatárok megtörték, semmisítették meg a palócok uralmát. Részint szétkergették a palócokat, ezek menekülve elhagyott hazájukból, új haza keresésére indultak, részint pedig felszívták magukba, úgyhogy a palócok hatalma teljesen szétzüllett, szertemállott s ma csak nevük maradt fenn.

Hogy mikor költöztek be mai lakóhelyükre, erre nézve a vélemények eltérők. Egyesek azt állítják, hogy a palócok a XII. század első felében, az 1104—1141 közötti időszakban Galicián keresztül vándoroltak be Magyarországra területére, szóval Könyves Kálmán, II. István és II. vagy Vak Béla magyar királyok uralkodása idejében, esetleg talán már Szent László alatt, de semmi esetre sem korábban. Ellenben mások azon a véleményen vannak, hogy a palócok nem ebben az időben, hanem jóval előbb, már a honfoglalással egyidőben, vagy annak befejezése után jöttek be és helyezkedtek el mai tartózkodási helyeiken. IV. Béla király alatt a tatárok elől menekülve, szintén jött egy raj, körülbelül 40.000 harcos, s családostul telepedtek le azután az alföldi Kunságon.

Ezek „kunok“ név alatt szerepelnek, mert a palócok egymás között magukat kunoknak nevezték s csak az orosz és lengyel, azaz szláv krónikásoknál szerepelnek palóc (polowcy) név alatt. Különben a mai palócokra is a szlávoktól, még pedig a körülöttünk lakó szlovákoktól ragadt a palóc nevezet. Ugyanilyen eset az is, hogy a németek minket Ungároknak neveznek,

bár mi magunkat magyaroknak mondjuk. A palócok ősei ugyanúgy kunok, mint a Kunságon később letelepedett vértestvéreik.

Minthogy idegen nép voltak a palócok, kellett, hogy nyelvük is eltérő legyen a magyarokétól, ami bizonyára úgy is volt s csak később, az Árpádok alatt magyarosodtak el.

Azóta élnek itt közöttünk teljesen megmagyarosodva nyelvben, szokásban, erkölcsben s csak arról ismerünk ríjok, hogy az *a* és *á* hangokat különösen ejtik ki és szeretik a zárt *e* hang használatát. Vannak még egyéb hangtani sajátságok is, ezekről az első hallásra fel lehet ismerni a palóc embert.

A magyar irodalomban Mikszáth Kálmán foglalkozott először a palócokkal, ő hívta fel rájuk a figyelmet és írásaiban különösen szeretete megörökítette a palóc vonatkozású történeteket.

A palócok szokásai, továbbá leleményességük, furfangjuk, eszejárásuk különben is figyelemre méltók és Mikszáth ezekkel legelőször foglalkozott, illetőleg számos novellájában ezeknek helyet adott. Aki Mikszáth írásait ismeri és szereti, az ismeri és kedveli a palócokat is.

Deme Lajos.

Pista.

*Karesú, fehér nyírfák alatt
Pirosra festett kerti pad.
Ott ülünk nyári délutánon, ha
Napos volt még a tennispálya.
Mindenki a jövőre várt ott,
Kezünkben könyv volt és virág.
Fehér ruhában jöttek a lányok
S egy vig fű fotografált.*

*S míg mi röpködtünk szerteszét,
A Pista esőndben üldögélt.
A könyve mindig nyitva volt,
Titokban búsult és dalolt.
És sóvárogva nézett messze.
Hol álmok várán kék köd ül.
Szűk volt itt néki. Vártu egyre,
Hogy szárnyra kel és elrepül.*

*A másvilági fák alatt
Bizonyal ott a kerti pad.
S ha majd egyszer, szép hosszú sorba
Mi is, mi is odamegyünk,
A Pista, mint rég, mosolyogva
Előre integet nekünk.
Kezében könyve és virágja,
Az arca békés és derült.
Ő boldog már, betelt a vágya:
Mert szárnyra kelt és elrepült...*

KOSÁRYNÉ RÉZ LOLA.

(1. folyt.)

Örök döbbenetül vésődött belém az a jelenet, amikor egyszer a kuruc száműzött dalát énekelgetve, valaki (aki különben hivalva lett volna ismerni) azt kérdezte tőlem, hogy: miféle „kódis nótát“ kintornyalok? Oh Istenem! hát már... a mi legigazibb fájdalomainkból szakadt énekeink is idegenek nekünk? Hát már nem ismerünk rá önmagunkra? Nincs a lelkünkben egy rejtett húr, amely az őslélekből fakadt melódiára rezonáljon, még ha az a fülnek ismeretlen is? Ami valaha a legigazibb, a legszentebb, a legmélyebb lélekindulatokból született, az ma erőtelenségre, érthetlenségre, ismeretlenre volna? O, hogy kallódnak, vesznek, pusztúlnak hagyományaink, dalaink s hogyan megy velük a lelkünk is.

Es ez még inkább van így a művésztünkkel...

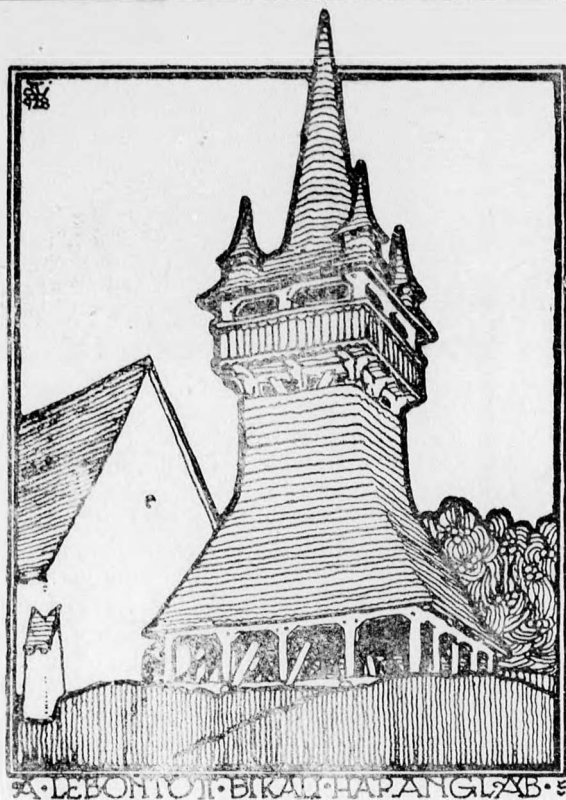
Ha érző és megérett lélekkel állunk meg fatornyaink alatt, amíg gyönyörködő szemeink mohón cikáznak végig a körvonalokon s isszák magukba a formákat, vezetőnk elmondja, hogy hát „ez is csak olyan otromba tákolmány, mint a löbbi“, de most már „fejlődött s igényesebb“ az „izlés“, tehát nemsokára „szép kőtornyot“ kap a templom, csak mód legyen. Az embernek ilyenkor elszorúl a szíve... Lám az építmények is valaha derék, szép épületek voltak, amire büszkék voltak alkotóik. Amelyekre ha ránézünk, nyíltságot, melegséget, derűt, hangulatot sugároznak reánk; magukon hordják alkotóik lelkét, mert az is olyan volt: derűs, nyugodt, nyílt és magyar. Minden harangláb egy-egy egyéniség. Karcsú, délceg az egyik, elgondolkozó kedély a másik, van égreleörő büszke, van rendíthetetlen nyugalomú vaskos, összevont szemöldökű komor s olyan, mely a véghetetlen bölcsesség megtestesítője. Mindenik oly fenséges derűvel tekint le reánk, szinte megszólítják az embert élőszóval is, bár a lélek hangjain tudnak ők igazán beszélni... Mert művészet szülte őket.

Es ma mégis idegenek, ósdiak, mert senki sem érti őket... mert ma nem érnek rá a lélek hangjaival is törődni. Ez nem „modern“ dolog s az anyagi zsivaj érzéktelenné teszi a lelkeket s hogy mégis áll még egy pár fatornyunk, azt csak a „mód“ hiányának köszönhetjük; ahol volt rá mód, ott a tudatlanság, az álszégnyen

elseperte őket... még a nyomukat is. Mert ha aztán megnézzük a helyükbe épült, nyakra-főre magasztalt „szép“ kőtornyokat, még jobban elszorúl a szívünk... Felket, művészetet, tradíciót hiába keresünk rajtuk... gyökerük sincsen és éppen úgy nem folytatásai itt a múltnak, mint ahogy a „Száműzött dalá“-nak nem folytatása a külföldi operettmelódia, vagy a jazz. Igaz, hogy ezek is magukon hordják alkotóik lelkét... Pedig lám, ha az újak is a régi stílusban építenének, ha a régi formákat csak új anyagok kívánalmai szerint módosítanák, megmaradhatna, tovább fejlődhetne ez a művészet, mint ahogy a fatornyok is hosszú időközön át való fejlődés útján érték el mai formájukat.

Kezdetben a templomok torony nélkül épültek, még a legnagyobbak is. Csak később kezdtek

különálló toronylábokat (campanille) építeni kőből a nagyobb templomokhoz, ahol a harangok szükségessé tették. És ismét a fejlődés hosszú sora telik el, míg a külön álló kőharangláb, különböző változatokon át, eljut a templomtestbe szervesen beépített torony formájáig. Nálunk, különösen a kistemplomok, igen kevés kivétellel mind torony nélkül épültek, mert harang nem igen volt. Törvényvé vált szokás lett, hogy pl. kettős tornya nem lehet csak a püspökségi, apátsági és a káptalani templomoknak. A harangok terjedésével szükségessé váltak a haranglábak is. Nálunk Erdélyben a fa volt a legolcsóbb, legkönnyebben megszerezhető és megmunkálható anyag, s népünk a fához ősidőktől fogva elsősorban értett, csak természetes, hogy a haranglábak fából készültek. Eleinte két, vagy négy földbe ázott (a harangok súlya szerint) álló, kis fedéllel bíró építmények voltak, később talpra épültek, hogy költöztetni lehessen és tartósabb is legyen. E talpra épített állványok idővel dűledezvén, támaszokat kaptak, majd ismét már eleve támaszszal (mely már keresztikötés, vihargerenda is lett) együtt épül s a talpakat meghosszabbították, hogy a támaszok is beleköthetők lehessenek. Ezek fölé ismét eresz volt szükséges, hogy védve legyenek. Nagyjában ez minden harangláb szer-

kezete, amelyet különbözőképpen oldottak meg és díszítettek, de e díszítések mindig szerkezeti eredetűek és sohasem rárakások, vagy kendőzések. Így pl. egy-egy függőleges oszlop és egy reáfekvő vízszintes gerenda merevítésére szolgáló hónaljfa ívesen van kimetszve, miáltal a közrefogott nyílások díszesebbé válnak. Új elem a haranglábokon az erkély. Ennek jelentősége az volt, hogy itt űr járt kereken a harcos időkben. Az erkélyeknél is a mellvért deszkázata csipkézett, tartógyámjai faragottak: tehát egyúttal díszítések is. Olyan ősi fatorony, amelyen az erkély a maga eredeti mivoltában maradt volna meg, ma már alig akad. Ez inkább csak a régi építményű kőtornyokon maradt ránk. Legrégibb fatornyaink alig többek 200 évesnél s ezeken az erkély már inkább csak dísz, a régi alak megtartása. A legváltozatosabb kiképzést nyerték a fedélszerkezetek; az egyszerű alacsony négyoldalú gúlától az alacsony és hegyes nyolcoldalú gúlból alakított fedélszélig mindenféle típust találunk, mint szerkezeti díszítést. Igen érdekesek az ereszek különböző kiképzései is. Régi, katolikus korbéli hagyomány és magyar specialitás s ma már csak reformátusoknál van meg, a négy fióktorony is a fedelen, szimbolizálván a négy evangelistát, míg maga a fősík Krisztust jelképezi. Amilyen szép a szimbólum, éppen olyan szép megoldást is ad a magyar ács, annak megtestesítésére. Héjjazatnak a zsindeletet használták, ami a legalkalmasabb anyag művészi hatások elérésére is s amit ebben sohasem pótol a hornyolt cserép, sem a pala, a bádóg pedig éppen nem. A fejlődés csúcspontján levő koloszszális (van 30 m. magas is) fatornyoknál is bámulattal látjuk, hogy egyellen vasszeg, vagy kapocs nélkül épültek: bennük minden fa. Az ősi időkben még a zsindelet is fából való volt. És lám, mégis milyen szép alkotásokat csináltak ebből az anyagból. És mennyire *stilusos* alkotásokat; minden szerkezet mennyire a fának megfelelően van alkalmazva. A mai modern tanult építészek sem tudnák különbül.

Ha végig nézzük azt a pár képet, amit itt adni módomban van, rögtön látjuk, hogy bár mindegyik ugyanaz, mégis mindenik egyéniségének megfelelően más és más, de mindenik él, beszél, ősi-ódon hangulatával megrezegteti lelkünket, új érzéseket, ősi képeket támaszt bennünk; vérünk-ből-lelkünk-ből valónak: testvérünknek érezzük. Hol állanak ezek mögött az új

művésziellen, lélektelen, sivár tornyok?

Becsüljük meg, értsük meg, ősi, magyar művészetünk eme drága emlékcit. Szeressük s őrizzük, mert a miénk s csak nekünk vannak ilyen emlékeink. Más faépítő népeknek is vannak, de azok egészen mások és az övék, de ők meg is becsülik... A mienk nagyrésze már elpusztult jel nélkül, pedig formáikat más népek is átvették... De nekünk csak az kell most, ami idegen, ahelyett, hogyha már el is pusztulnak, legalább lelküket, stílusukat őriznők meg az utánuk következőkben. Debreczeni László

Az állati szervezet megúj- hodása és a vérátömlesztés.

Irta: CSÁDER MIHÁLY

Az orvostudomány az utolsó évtizedekben mérföldes lépésekkel halad előre. Ezt az anyatudományok: a fizika, a vegytan és az élettan fejlettségének köszöni, amikből táplálkozik, amelyeknek törvényeit, tapasztalatait a szenvedő ember javára használja fel.

A ma embere a laboratoriumokban világszerte folyó roppant munkáról alig, vagy csak a napilapok feltűnést hajszólo hasábjairól szerez tudomást. Merész és céltudatos kezek belenyulnak a mindenség dolgaiba és feleletet kérnek az élet nagy kérdéseire. Az orvostudományt a kísérleti élettan (*biológia*) révén ezek a szorgalmas, fáradhatatlan kutatók viszik előbbre. A gyakorló orvos már megoldott problémákat, feleleteket és kész gyógyszereket kap.

A modern sebészet egyik legérdekesebb eljárása valamely csonkított, tönkrement emberi szövet helyébe egészséges, a rendeshez hasonló működésű szövet átültetése. (*Transzplantáció.*) Ha valamelyik emberen gonosz szándék, önhiba, vagy a sebész keze sebet ejt, akkor kedvező körülmények közt a seb begyógyul, a lehorzolt bőr helyét új bőr foglalja el. Ez a folyamat a megújulás, a *regeneráció*. Lássuk ezeknek élet-tani alapjait, törvényeit.

Amint a lernai sárkánykigyónak Heraklestól levágott fejei kinőttek, ugyanugy, tudjuk, hogy több alacsonyabbrendű állat levágott testrészét csakugyan regenerálni képes. Nagy visszaszerző ereje van. Így, ha a gyíknak leszakad a farka, pár hét múlva új nő helyette. Ugyanugy van a gőténknél is. Tovább menve, a földi gilisztának ha fejét levágjuk, új feje nő. Legbámulatraméltóbb egy Planária nevű örvényféreg visszerző ereje. Akár függélyes, akár vízszintes, akár ferde

irányban metszük kétfelé, a féldarabok mindig tökéletes állatokká egészítik ki magukat. Ez a csodaállat lett a kísérletezők leghálásabb médiuma.

Az eddigiek folyamán láttuk, hogy minél alacsonyabbrendű valamely állat, annál nagyobb a visszaszerző ereje.

Minél fejlebb áll az állat fejlődéstani szempontból az állatok sorában, annál kevesebb, szegényebb a visszaszerző ereje. Emlősállatok például szervezeitüket egyáltalán nem tudják megújítani. Itt a megújulás csak részleges. Tudjuk, hogy az eltávolított hajkorona, a köröm újranő.

Az átültetés a megújhódással kapcsolatban áll, amennyiben minden átültetés sikere regenerációs folyamatokon alapul. Nagy általánosságban azt mondhatjuk, hogy a jól regeneráló állatok egyúttal az átültetés céljaira is alkalmasak. 25 évvel ezelőtt mutatta be Born Frankfurtban az ő híres békaporontyait, ezek egyikének két feje, másikának két farka volt. Akadt köztük olyan is, amelyiknél a fark helyén fej, a fej helyén fark diszelgett s mégis éltek. E piciny szörnyetek Born késének köszönték életüket, igen fiatal lárvákat szeletelt fel és illesztett ismét össze. Born kísérleteit sokan folytatták, tökéletesítették, Spemann békaporontyok hallóhólyagocskáit óvatosan eltávolította s fordított helyzetben helyezte őket vissza helyükre. A visszaültetett hólyagocska gazdája elvesztette a térben való helyes tájékozódási képességét. Crampton lepkehábokon végzett hasonló nagyon érdekes kísérleteket. Felnőtt állatokon, az állatvilág majdnem valamennyi jellegzetes képviselőjén végeztek már átültetési kísérleteket.

Legkönnyebben sikerül az *autoplasztikus* átültetés, vagyis: ha az átültetett szerv ugyanarról

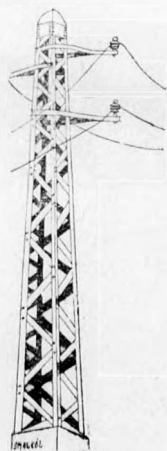
az állatról származik; nehezebben sikerül, ha ugyanazon faj különböző egyénei között történik (*homoioplasztikus* átültetés) és igen nehezen, ha különböző egymáshoz közelálló fajok képviselői között megy végbe (*heteroplasztikus* átültetés). Egy fiatal magyar kutatónak, *Koppanyi Tivadarnak* sikerült szalamandra-lárvák szeméit pisztrángok szemüregébe átültetni. A biológia ezen kezdetleges eredményeit orvosok igyekeztek emlőszállatokon tovább folytatni és tökéletesíteni, mert szemük előtt az elért eredmények emberre való alkalmazásának végcélja lebegett.

Csont, izom, véredény, idegek, kötőszöveti hártályk átültetése emberen is több ízben sikerült. A bőrátültetés ősi, bevált módszere a sebészetnek. Igen szép eredményeket ért el *Enderlen* német sebész a vese átültetése terén. *Carrel*, *Guthrie* és *Lexer* pedig emlőszállatokon egész lábakat ültettek át. E három utóbbi merész sebész a szív és tüdő átültetését is megkísérelte. Az átültetett szív kamrai nemsokára összehúzódtak és a tüdő is kipirosodott. Azonban néhány óra múlva mégis megállt az átültetett szervek működése.

Nemcsak szilárd testrészeket, hanem a szervezet éltető folyadékát is átviheljük egyik állatból a másikba. Ezt *transzfúciónak* nevezik. Savonarola, a martírhalált halt florencei szerzetes feljegyzése szerint, midőn VII. Ince pápa végelgyengülésben szenvedett, két ifjú ajánlkozott, hogy vérüket rendelkezésére bocsátják. A műtétet véghezvitték, de következményeibe mind a hárman belehaltak. Ez is mutatja, hogy a vérátömlesztést már igen régen alkalmazták, ha nem is ismerték még a helyes módszert. Jobbára állatvért használtak e célra s ennek következtében a páciensek elpusztultak. Mert csak egy fajhoz tartozó egyének, lehetőleg rokonok közt ártalmatlan a vérátömlesztés.

A gyógyászatban újabbán az amerikai *Crile* vezette be a vérátömlesztést. A módszert tökéletesítették és kiváló eredménnyel alkalmazzák vérszegény, súlyos vérvesztesség és sok esetén. A csodából, a rendkívüli eseményből lassan mindennapi megszokott áldásos gyógy mód válik, s vállalkozó amerikai szellemű emberek abból élnek, hogy vérüket felajánlják a vérátömlesztés céljaira.

Szlovenszko áramosítása.

Elismert tény, hogy az áramosítás nagyban mozdítja elő az államok gazdasági életének fejlődését, haladását.

Nalunk is megindult az áramosítás és mindenfelé villamhuzalok hirdetik a gazdasági élet ébredését. Az általános áramosítás az elektromos áram árát csökkenti s a vidéki gazdaságokat és műhelyeket olcsó és kitűnő erőforrásokhoz juttatja.

A Szlovenszkon megindult áramosítás révén mindenfelé végnélkülinek látszó, sűrű dróthuzalokon akad meg a szem. Az elektromos áram e szétvezető erein át kapja a város világítását, a műhely a gépek hajtásához az erőt, sőt még a háziasszony is hasznát látja, mikor a porszívó gépet megindítja.

Ez a sok erő eddig ott aludt gyönyörű szülőföldünk zúgó folyóiban és a kőszénbányák mélyében. Az új társulatok mindezt kihasználják. Ilyenek a Középszlovenszkói Villamos Művek, a Nyugat-szlovenszkói, a Dél-szlovenszkói, az Észak Nyugati Szlovenszkói és a most alakuló Kelet-szlovenszkói Villamos művek. Ezek végzik Szlovenszko áramosítását a legújabb eszközök segítségével s hosszú vezetéseken küldik szerte a 22 ezer voltos elektro-

mos áramot mindenfelé, hogy a fogyó fűtőanyagot a természet erőinek felhasználásával pótolják.

Smalkó László.

A Viktória-zuhatag.

A világ legnagyobb vízese a Viktória-zuhatag. A Zambesi folyam vize kilencszáz méternyi szélességben 127 méter mélységbe zuhan alá; míg az észak-amerikai Niagara-zuhatag esése csak 49 méter. A Viktória-zuhatag erejét 35 millió lóerőre becsülik. Elképzelhető, hogy ha egyszer kihasználhatják, micsoda hatalmasan fog fellendülni a partvidéke iparilag.

A lezuhanás nyomán a porrá tört vízből párafelhő támad s hatalmas ködoszlopként emelkedik a magasságba, mely már tíz angol mérföldnyírról is látható. A zuhatag lompá moraja egy örökös mennydörgéshez hasonlít. Körülötte a finomszemű, sűrű eső folyvást zöld színben tartja a növényzetet s valóságos paradicsomkertet varázsol a partvidékre és a folyó kókuszdiókkal teli szigeteire.

A Zambesi a lezuhanás előtt két ágra oszlik. Ugyanis az egészen meredek mélység fölött áll a buja Kerisziget. A sziget előtt a folyó tóhoz hasonló haló sima tükört alkot és keltőságából zuhan alá és porlik szét a víz a mohos sziklapadmaltyokon. Ha az ember egyszer legyüri ezt a félelmesen hatalmas, nagyszerű óriást s erejét rabigába hajtva turbinák és dinamók forgatására használhatja fel, újból fel fog támadni a biblia mesés Ofir szépsége és gazdagsága.

A politika ketrecbe zárja a tömegeket. A kultúra átrepül a ketrecen, mint a madár, vagy mint az illat, mint a szél, amelyik megtisztítja az állott levegőt.
MÓRICZ ZSIGMOND.

Emmentháli Péterke.

Irta: N. JACZKÓ CLGA

I.

Emmentháli Péterke pásztorfiú volt az Alpeseekben. Mindig a magasba vágyott és az alacsony völgyeket csak úgy szerette, ha a távoli magasságok kék ködén át teintett le rájuk. Történetét megírta egy német író, nekem pedig Vilmos hozta el a tarka címlapú könyvet, melyben a betűkbeszedett Péterke lakott. Pajtásom átkiabált a sövény mögül:

— Gyere csak ide!

Harsány örömmel üdvözöltem:

— Szervusz!

Méltatlankodva intett le:

— Hozzám ne beszélj, én most a posta vagyok!

És áthajtva a szabályszerűen kiállított csomagot, ő maga egészen más oldalról került közénk, mintha távolról is sem lenne valami köze a „postaküldeményhez“. Alig vártam akkor a játék végét, hogy nekiláthassak az új szerzeménynek. Nem tudtam megítélni, milyen felfogás alapján volt megírva ez a történet, de úgy hatott rám, mintha felém is kéklő magasságokban megtisztulva úszatná az élet mélységeit, vagy sekélyességét. Mintha hallottam volna, amint Péterke odafent betérfúj havasi kürtjébe, belezagatva az esthajnali csillag fényét, tiszta tavak tükördarabkáit, hőszi bárányfelhők lenge fodrát és belerezgetteti a szívembe. Azután fogalom és lelki-szükséglet volt nekem Emmentháli Péterke. Már mindjárt az intézetben is, ahol Emma kisasszonynak kedvesebbek voltak a Csáji Juliska bokjai, mint az én kitűnő feleletem, a tanár úr pedig egyszer ezt mondta a nagyobb lányoknak:

— De hiszen én is ember vagyok!

A tanár úr embervoltának nyomatékos megállapítása különösen érthetetlen és borzalmas volt előttem. Hiszen nagyon jól láttuk, hogy ember, nem volt sem disznóormánya, sem szarvasagancsa, mint Répáfnak, a kassai hegyek manójának! De csodálatos, mióta szükségesnek tartotta szóval a bizonyítani embervoltát, mintha némi kétkedést támasztott volna bennem és mintha állítását meghazudtoló, szörnyű jeleket sejtettem volna benne. Ha a közelébe kerültem, szomjas öntudatlansággal éreztem valaminek a szükségét, ami Emmentháli Péterkében megvolt és szerettem volna hangosan kiáltani:

— Péterke, segíts!

— Hazakerülve rögtön kértem Vilmost:

— Hozd el nekem Péterkét!

— Nem lehet, — hangzott a lesujtó válasz,

— mama összeszedte a padláson minden régi könyvemet és elajándékozta. Biztosan köztük volt az is!

Tehát mindhiába! Nem találkozom többé

a régi kiadású könyvvel és nem fogom megtudni, miben áll tulajdonképen a varázsa, miért lett ilyen nagyjelentőségű a számomra?

II.

Azóta mind sivárabbá tagozódott az élet. Már a bánat sem virult... fakó, közönyös minden. A kertem harangvirágjai némák, mint a csengeftű, amelyből kilopták a szívet, a mályvarózsa kővémeredt ballerínák módjára állanak a kavicsos út mentén. Napon fekszem, de mintha a napnak nem volna elegendő ereje ahhoz, hogy felszívja a körültem terjengő posványt...

Ilyen ellaposodásban az ember mindig hajlamosabb arra, hogy változatosság kedvéért lejjebb szálljon, semmint magasabbra lendüljön. Atmentem könyvet kéni. Valami ostobaságot, akármit, csak átökkentsen más hangulatba. Fantasztikus című „akármit“ kaptam.

„A láthatatlan ember.“

Az volt a sejtésem, hogy igen nagyot lépek felfelé, ha elolvasom. Pedig a könyv címlapja szerint a szereplői meglehetősen magasán jártak, épp a levegőben lépegetve jött ki egy házból egy arabus, a fején hullaformájú csomaggal. Fanyarul fogadtam. Vilmos megjegyezte:

— Mama sem akarja olvasni. Talált még valami ócska ifjúsági iratokat, azokat böngészi.

Elszégyletem magam és visszaadtam a „Láthatatlan embert.“

— A nénikének igaza van, ennek a regénynek „magasságai“ igen hullaszagúak lehetnek. Adjatok nekem is a régi könyvekből!

Vilmos leszedte a könyvesmóról a stoppolást, a néni pápaszemét és találomra átnyújtott egy könyvet.

Uram Isten! Kővérkoszorús régies címlapon kopottan ékeskedett a cím: „Emmentháli Péterke.“

Sokkal mohóbban bújtam el vele, mint régen-régen, elsősorban és tulajdonképen nem is volt szükséges elolvasnom a történetet: hogy bukdácsolt, vágódott el Péterke, hogy emelte fel a tiszta magasságok szeretete az élet csúcsára. Csak ránéztem a könyvre s a harangvirágok már is visszakapták kilopott szívüket, a megkövült mályvák víg táncra penderültek. Hallottam a havasi kürt szavát, mely leszagatja csillagok fényét, tiszta tavak szinét, bárányfelhők fodrát és belerezgetteti a szívünkbe.

Fújjad Péterke, fújjad, hogy csilingeljen valahány harangvirág és penderüljön az élet táncára, valahány mályvarózsa van valahol a szívekben.

A MI LAPUNK KÖNYVESPOLCA

Az ismertett könyveket kiadó-hivatalunk szívesen beszerzi, Portót nem számítunk.

Rovatvezető:
FENYVES PÁL dr.

Ismertetési példányok e rovat vezetőjének címére is küldhetők: Budapest, IV., Egyetem-utca 4

A fehérhajú mesemondó.

A haja fehér, akárcsak a lelke, az a jóságos, tiszta magyar lélek. De a szemöldöke még sötétes, a szemefénye még fiatalosan csillog, két orcáját réges-régen barnára égette a napsugár s amikor — hideg februári napon — a könyvkiadó hivatal ajtaján betoppan, sudár termete maga a férfias erő, józanság és egyszerűség.

— Isten hozta nálunk, szerkesztő uram — köszöntöm illő tisztelettel a fehérhajú mesemondót. — Milyen világ járja Kisbaconban? Ott is olyan farkasordító hidegek vannak, mint erre mifelénk?

— Hát bizony, nálunk is foga van az időnek, de engem nem tud megkínozni. Nem is törődöm vele.

Többet nem is beszél a kemény télről *Benedek Elek*. Az örök tavasz embere ő, mi gondja is volna a télre? A tavasz derüje sugárik szeméből s mesemondó ajkáról úgy ömlik a mese, mint tavasszal a megáradt vadvizek. Kristálytisztán, dallamosan, őseredetiséggel, csodálatos üdeséggel.

Van-e csak egy is közületek, aki ne ismerné azt a gazdag magyar mesegyűjteményt, amelyet *Benedek Elek* főként az ifjúság számára válogatott össze *tíz pompás kötetben*? No bizony, szégyelheti magát az a magyar da, aki nem olvasta még a *Magyar mese és mondavilág* négyszáz meséjét! „A mesemondó magyar nép halhatatlanságának emlékköve ez a könyv, — vallja *Benedek Elek* az első kötet előszavában — mely nagyobb és kisebb kötetekben több százezer példányban rongyolódott szét. E példátlan siker dicsősége az én mesemondó népemé s az ő dicsősége az is, ha nem méltatlan tolmácsolója lettem az ő meséinek, hisz az ő fia vagyok; az ő lelke termékenyítette meg lelkemet: mesemondó készségemet tőle öröklém.“

A *Magyar Mese és Mondavilág* magába olvasztotta a népmese-gyűjtemények legjavát és válogatás közben szerkesztője mindig figyelemmel volt arra, hogy elsősorban az ifjúság érdeklődését és szeretetét kell elnyernie. A tudományos célú gyűjtemények helyett épen azért *Benedek Elek* immár klasszikusnak tekinthető *Magyar Mese- és Mondavilág* című tízkötetnyi sorozatát szeretném olvasóinknak kezébe látni. Ezért odaállítom ezt a tíz kötetet A Mi Lapunk Könyvespolcára, abban a meggyőződésben, hogy nem fognak ott megporosodni.

Népköltésünk iránt a regösmozgalom széleskörű érdeklődést keltett. Bizonyára sokan szándékoznak könyvtárukat megbízható szövegű népmesegyűjteménnyel kiegészíteni. Ezért közlöm az említett gyűjtemény bolli árát. A tíz kötet együtt 426 K-ért kapható. Egyenként az első kötet 48 K-ba a többi kilenc egyenként 42 K-ba kerül. Hát ez bizony sok pénz a szegény diáknak, akármennyire tudjuk is, hogy megéri. A *Magyar Mese- és Mondavilág* anyaga — épen a soványabb erszényű olvasókra való tekintettel — kisebb kötetekben is kiadásra került, amelyek természetesen jóval alacsonyabb áron kaphatók. Az egyes meséket, mondákat változatlan szöveggel tartalmazzák *Benedek Elek* következő gyűjteményei:

A honfoglalás mondái	—	—	—	Kor. 16:50	Bohókás mesék	—	—	—	—	Kor. 16:50
Állat mesék	—	—	—	16:50	Tündéresék	—	—	—	—	16:50
Vidám mesék	—	—	—	18:—	A tatárjárás mondái	—	—	—	—	18:—
Mesék és mondák Mátyás királyról	—	—	—	21:—	Csudavilág	—	—	—	—	27:—
Kalandos mesék	—	—	—	18:—						

Benedek Elek megszámlálhatatlan mesegyűjteményt bocsátott közre. A legolcsóbbak közül is felsorolok néhányat, hogy névnapokon, születésnapokon és más könyvajándékozó alkalmakkor bő választékot találjatok A Mi Lapunk Könyvespolcán. *Benedek Elek Kis Könyvtára* című ifjusági könyvsorozatának füzetei közt számonként 7:50 K.-ért minden könyvkereskedésben megvásárolhatjátok következő kis mesegyűjteményeit:

154. kötet	Igy volt, mese volt	180—181 kötet	Volt egyszer...
172. „	Itt a vége, fuss el véle	204 „	Tréfás mesék

Vég nélkül folytathatnám *Benedek Elek* mesegyűjtő munkásságának ismertetését, mert hiszen a fehérhajú mesemondó munkabírásának és szorgalmának talán csak a mesékben akad párja. De azt hiszem, ti nem is gyöznétek olyan sokat olvasni, amennyit *Elek nagyapó* gazdag élele folyamán megirt és összeszerkesztett. Még csak két kis füzetet sorolok fel, hogy A Mi Lapunk Könyvespolcán *Benedek Elek* műveiből kiteljen a negyedszáz. „Erdélyi népmondák“ az egyik füzet címe, A Magyar Nép Könyvtára 18. számaként jelent meg Kolozsvárt (mindössze 4 Kor. az ára), a másik füzet pedig a 99-ik *Benedek Elek Kis Könyvtárában*, címe: A székely lakodalom. Népi szokásokat féltő gonddal mentő regösdiákjaink bizonyára nagyon szeretni fogják ezt a kis színjátékot, amelyből patakszik a derüs bölcsesség és a vidámság. Tavasz ez, örök tavasz! Hogy is mondja *Benedek Elek*: „A mesemondó magyar nép halhatatlansága.“

FENYVES PÁL.

Kurd Lasswitz: Két bolygón. (Ford. Bálint Lajos Budapest. Génusz kiadás. „Az ifjúság szép-irói“). Elolvastam Kurd Lasswitz könyvét és nem tudtam képet alkotni róla. Az egyik pillanatban tetszett, a másikban nem. Mindenesetre igen különös témát dolgoz fel a szerző s talán ez az oka annak, hogy nem tudtam mindjárt tiszta képet alkotni a „Két bolygón“-ról. Az örökké aktuális probléma: van-e élet a Marson, vagy nincs? — fordult meg az író elméjében, amikor a regényéhez hozzáfogott. „Igenis, van élet a Marson, még pedig évezredekkel fejlettebb kulturájú, mint a miénk.“ Ezt a gondolatát írja le könyvének 500 oldalán keresztül. Érdekesen oldja meg a fenséges, hatalmas Nu (a Mars neve a regényben) és a fejletlen kultúrájú, lenézett Ba (a Föld) találkozását. A Mars lakói a Föld mágneses sarkai vonzásának segítségével megépítették a két bolygó közt levő első közlekedési eszközt, az „űrhajó“-t s az emberek tudtán kívül már évtizedek óta érintkeztek a Földnek északi és déli sarkával; de beljebb nem tudtak jutni, mert nem voltak képesek egy olyan közlekedési eszközt szerkeszteni, amely a Föld légsűrűségében előre tudta volna vinni őket. Az egyik marslakó (vagy ahogy az író regényében nevezi: „nume“) azonban egy szerencsés véletlen folytán a déli sarktól elvetődik Ausztráliába, ott fia születik, Ell-nek kereszteli. Fianak elárulja származását, megtanítja a marsi nyelvre s halálos ágyán azt a megbízatást adja neki: igyekezzék, hogy a két bolygó lakosai megismerjék és megszeressék egymást. A fiu fölserdült; Németországba ment s ott mint csillagvizsgáló telepedett le. Három tudóst felbízott, hogy kutassák fel az

északi sarkot, mert tudta, hogy ott találkozni fognak a Nu lakóival. A regény a tudósoknak az északi sarkra való megérkezésével kezdődik. A marslakók azt akarják, hogy a tudósok meglátogassák őket a Nun. A hatalmas Nu lakóinak rendelete szerint egyikük elutazott a Marsba. A Marson egyébről sem beszéltek, csak a felfedezett emberisegről, a „bat“-ról. A Nu társadalmá két pártra szakadt: Az emberbarátok és az emberellenségek pártjára. Kezdetben az utóbbi volt az erősebb s követelte, hogy a Ba lakóit háziállatokként használják fel a numék. Ezalatt a Mars egyik lakója egy igen fontos készüléket talált fel, az u. n. retrospektívét. A retrospektív segítségével vészona lehetett vetíteni azt, ami a múltban történt. A világűrbe távozott éterrezgést fel tudta ugyanis fogni s így tudomást szerezhetett a régen elmúlt eseményekről is. A földiek nem ismerték a Nu lakóinak delejes hatalmát, biztak fegyvereik erősségében s egy kalandos casus belli miatt megüzenték a Nunak a háborút. Megindult tehát a harc. De a marsbeliek teletit-fegyvereik, delejes hatalmuk és évmilliók kultúrájuk segítségével legyőzték a Földet és tartományukká tették a Ba összes államát. A saját szokásaikat hozták be a Földön. Szigorú rendeletekkel vitték véghez akaratukat s az igába hajtott állat, az ember, kénytelen volt engedelmessé válni. De a numék valamivel nem számítottak: hogy a bat értelmes állat. Az ember könnyen tanul és nemsokára eltanulta a marsiaktól kultúrájuk minden titkát. S aztán mi következett? A numét saját fegyvereivel kergették ki a batok, elfoglalták az északi sark állomását s már úgy látszott, hogy megszakad a két bolygó közötti érint-

kezés, talán örökre. Végül is Ell élete árán létrejött a két bolygó közötti béke. A Mars és a Föld ezután együtt működött a világ kultúrájának érdekében.

Egy regény tartalmának elmondásából hiányzik valami, ami a regényben megvan, legalább is az író lelke. Kurd Lasswitz nem tesz egyebet, mint a népmese: lehetővé teszi az előttünk ma még lehetetlennek látszót. A modern fantasztikus regény csak annyiban különbözik a népmesétől, hogy míg az utóbbi naivul adja elő a dolgokat, addig a fantasztikus regény tudományos alapon igyekszik bizonyítani a mesét. Tudományos alapon? fogják kérdezni olvasó társaim. Hogyan? Hát Kurd Lasswitz a tudományt is belevonja regényébe? Igen. Tudományos alapon igyekszik bizonyítani mindent; az űrhajót, a telet-revolvert, a retrospektívét. Wilhelm Bölsche, a nagy német tudós, úgy nyilatkozott a „Két bolygón”-ról, hogy az bemutatja a Nu kultúrájában a Föld jövő évezredek kultúráját.

(Kassa.)

Sziklay László VIII. o. rg. tan.

Fabian Gyula: A zöld elefánt története. (Dante kiadás). Kása Matyi történetét meséli el jóízű humorral. Matyi sok detektív regényt olvasott. A sok Scherlock Holmes, Harry Piél, "Nobody" vonták a tanulástól, felesapott maga is detektívnek. Sok rosszat követett el, megkínozta társait, végre maga is kelepchébe kerül. Ebből kiment egy jószívű, okos tanára. Matyi felégeti modern korunk eszményeit, hőseit, jó útra tér, mert kénytelen volt belátni, hogy „a jó könyv jó barát, a rossz könyv a legnagyobb ellenség.” A diákéletből merített elbeszélés híven rajzolja hőseit, a mai diákéletet és szeretettel vezet végig az iskola nem egy szakadéknál, de végül mégis a jobb győz. Fabian ügyes elbeszélő, meseszövése kitűnő, nyelve magyaros, a regény szerkezete kerek és teljes. Melegen ajánljuk e könyvet a 10—14 éves fiúk kezébe. Sch. L.

Darkó István: A felhők hője Pakozdon. (Voggenreiter Verlag). Csutora A. repülőgépet épít a repülésért. Emiatt kerül az iskolából ki, csapják, mire beáll inasnak Toman bácsihoz. Vele közösen épít egy repülőgépet, bár nem sikerül, mégis hírnévre tesz szert. Toman bácsi rahagyja vagyonát, mire Csutora újból visszatér a könyvhöz. Híres mérnök válik belőle, akkor építi meg a maga repülőgépét, amikor kedve tartja. A regény a forrongó lelkű ifjúság érzésvilágát rajzolja. A sok ábránd és csínytevés dacára érvényesül a cselekvési akarat és sok bukdácsolás után a regény hőse célt ér. A mű izléses címlapját Tichy Kálmán, rozsnói festőművész rajzolta. A könyv a Kazinczy Könyvkiadó vállalat ifjúsági sorozatában jelent meg.

Sch. L.

Ime, az asszony címen óhajtják kiadni ez év tavaszán az egy esztendővel ezelőtt váratlanul elhunyt Szkalosné Járossy Erzsébet, a Szlovenszko-szerte ismert és kedvelt „Madame sans gêne” hátramaradt írásait, hogy a befolyó tiszta jövedelem is

segtségére legyen a Szkalos családnak a Madame sans gêne-nek emelendő méltó síremlék felállításában. A hat nyomtatott ivre tervezett könyv előszavát dr. Szillassy Béláné írja meg. A mű előjegyzési ára 16 korona. Aki teheti, jegyezzen elő erre a kedves könyvre s a róla szóló értesítést március 10-éig küldje be „Szkalos Emil ev. lelkes Rožnáva” címre.

Dr. Szelényi Ödön: Az első magyar munkáspedagógus. Tessedik Sámuel élete és munkássága. Ára 3 60 Ké.

A magyar ifjúság körében mind erősebb hullámokat vet egy új felfogás, amely az életet a maga reális oldalai felől akarja megragadni. A magyarság évszázadokon keresztül délibábok után futkosott, naiv idealizmusnak hódolt. Most a nagy történelmi változások rákényszerítik a józan, reális gondolkodásra. A magyar életnek ma újra Széchenyi Istvánokra van szüksége, akik elsősorban gazdasági hatalomhoz kívánják juttatni népüket. Azok között a nagy érdemű férfiak között, akik a száz év előtti Széchenyi utját egyengették, az emlékezésre legméltóbb: *Tessedik Sámuel* (1742—1820), az egykori szarvasi evangélikus lelkész, akitől Szelényi Ödön igen érdekes és lelkesítő tanulmányt írt s adott közre a fenti füzetben. Az egyszerű szarvasi pap elméleti műveivel, praktikus alkotásaival és apostoli buzgalmával nemcsak országos hírességgé lett a maga idején, de egyenesen európai szaktekintélyé emelkedett. Alkotásai közül a legjelentősebb és leghíresebb a szarvasi gazdasági és ipariskola, amit 1779 ben létesített s amely abban az időben, főleg a magyarországi viszonyok között forradalmi tett volt. Leghíresebb irodalmi alkotása pedig a következő műve: *A parasztember* Magyarországon micsoda és mi lehetne; egy jól rendbeszedett falunak rajzolatjával egyetemben... 1786 Tessediket minden tetteben az a gondolat vezette, hogy *egy gazdaságilag fejletlen nemzet nem lehet hatalmas és művelt*, hiába tartja magát annak. S ennek a gondolatnak volt a gyümölcse az a *szociális programja, amely az alföldi paraszt teljes anyagi és erkölcsi felemelését tűzte maga elé célul.*

Sajnos, Tessedik alkotásai is áldozatul estek az ismert magyar bűnöknek, minők: közönbösség és széthuzás, mégis az ő érdeme elvéihetetlen, úttörő munkája megbecsülhetetlen. Amit ő vetett, azt egy szerencsésebb korszak aratta le. Ma minden esetre roppant időszerű a Tessedik gondolataival és programjával való foglalkozás, azért a Szelényi Ödön tanulmányát melegen ajánljuk a magyar ifjúság érdeklődő figyelmébe.

Tamás Lajos: „Üvegen keresztül” címen megjelent a második verskötete. A finom érzésű költő olvasóink előtt ismeretes. Szébbnél szebb költeményeiben most is az élet mélységeivel foglalkozik. Megindít, gondolkodásra késztet s remekbe készült verseinek egyszerűségével gyönyörködtet. A rövid idő alatt nagy népszerűsége tett költő újabb verskötetét melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Csehszlovákiai Magyar Cserkész

Az ideszánt cikkek, képek, értesítések a rovat vezetőjének címére küldendőek: Bratislava, Vám-u. 32. III.

Rovatvezető:
KRENDL GUSZTÁV
magyar szakosztályi titkár

A Sváz Skautov R. Č. S.
magyar szakosztályának
hivatalos értesítője

A cserkész ítélőképessége.

Irta: Dr. TEMESI GYÓZÓ.

— Te, ismered ezt a Jancsit; milyen fiú ez?

— Á, kellemetlen, önző fiú, nem érdemes vele barátkozni.

— Mégis mi történt?

— Hát kérlek, tegnap is le akartam írni a dolgozatot az övéről és elhuzta.

—

Egy házmestert kérdeztem egyszer:

— Mióta laknak a házban Simonék?

— Csak egy esztendeje; de nagyon finom úri népek.

— Igen?

— Az az úr minden este kimarad és mindig dupla kapupénzt ad.

—

Olvasom, hogy az angol nép milyen higgadt a közügyek megítélésében. Nyugodtan fogadja, ha azt hallja, hogy a szovjetkövetet kiutasították, de azt is, ha beengedik. Azt is, ha a kormánynyilatkozat franciaellenes, azt is, ha barátságos. Nem vág támadásokkal a cselekvés elébe, mert nem ismeri az összes szempontokat. A közvéleménynek magas fokon áll a *judiciuma*.

—

Fenn van a középkori vár őrtornyában az apród megfigyelőnek:

— Jön-e a násznép? — kérdik alulról.

— Nem látom — feleli.

Nem azt mondja, hogy nem jön, hanem, hogy nem látja.

—

Aki csak a maga szűk világa szerint nézi az életet, bizony egyoldaluan ítéli is azt meg. Mert ha egyik tanuló nem engedi meg, hogy

a dolgozatot leírják az övéről, ezzel aligha tesz jellembevágó fogyatkozásról tanúságot. Aki azért ítél el, tör pálcát embertársa felett, mert nem akar vele csálni, annak aligha van joga ítélkezni, mert nincs *judiciuma*. Az a házmester, akinek „nagyon finom, úri népek“, akik dupla kapupénzt adnak, másnapra már „smucig fráternek“ fogja nevezni ugyanazt a személyt, ha nem ad borralvót.

Az ítélőképességnek tehát *erkölcsi tartalmának* kell lennie. Ha nem ismerem valamely ügy összes körülményeit, nem tudok ítéletet mondani felette, nincs meg az erkölcsi alapom hozzá. Kétféle szélsőség van itt: az első példában mindjárt tüzet kiált a tanuló. A házmester, ha ki nem elégitik, azonnal *rosszat tételez fel* másról, egyoldalú benyomások alapján pesszimista. Itt az a nevezetes, hogy a kettő önmaga előtt mint Bayard lovag szerepel. Amit ő tesz, vagy ítél, az érinthetetlenül jó.

Az angol példánál ellenkezőleg *mindenek előtt a jót* tételezik fel. Mintha higgadtan azt mondanák:

— Megvárom, amíg a szóból cselekvés lesz. Ha kitünik, hogy rossz volt a megítélés, akkor kimondjuk a helytelenítő ítéletet.

Ez optimista *judicium*. Művelt lelkű emberek sajátja.

Azt mondják és ez így is van, hogy ki ahány nyelven beszél, annyi emberrel ér fel. A nyelvtudás tehát kincs, tőke, érték, erkölcsi jó. Ezuttal azt szeretném ehhez az igazsághoz hozzáfűzni, hogy akinek *helyes ítélőképessége* van, annak világnézete erköl-

csi jón alapszik. Az magasabbrendű ember annál, aki a saját nyomorult napi vagy gyomor-szemponjtjai szerint meri megítélni az *egész világot*. A konyhalány számára az a világnézet, hogy az összes edények csillogó fényesen sorakozzanak. A lelki finomságra törekvő cserkész számára multhatatlan, hogy oly mélyen igyekezzék behatolni az emberi élet misztériumaiba, amennyire csak erkölcsiségük őket emelni képes. Külön téma,

Az ismeretlen cserkész szobra.

1909-ben Wm. D. Boyce chicágói polgármester London egyik külvárosában nem találta a keresett címet. Már már kétségbeesve állt egy utcasarkon, amikor megszólította egy cow boy módjára öltözött fiú:

— Bocsánatot, uram! Nem lehetnék talán valamiben segítségére?

Mr. Boyce megmondta, hogy hová akar menni. A fiú megköszönte az adott címet és ezt válaszolta: — Tessék velem jönni, uram. El fogom vezetni. A fiú elvezette a keresett címhez. Az amerikai úr zsebébe nyúlt és egy schillinget akart neki adni. A fiú azonban elutasította.

— Köszönöm, uram, de nem fogadhatom el. A cserkész semmit sem fogadhat el napi jótettéért.

— Tessék? . . . — mormogta csodálkozva az amerikai.

A cserkész elismételte, amit az előbb mondott és hozzátette:

— Nem tetszett még semmit sem hallani a cserkészetről?

— Mondj el egyet-mást róluk! — sürgette Mr. Boyce.

A fiú teljesítette kívánságát. Azt is elmondta, hogy a központ a közelben van s ide nagyon szívesen elvezeti.

Mr. Boyce elintézte a dolgát. A fiú várt rá addig az utcán, majd elkíserte Sir Robert Baden-Powellnek, a Britt Cserkészszövetség alapítójának irodájába, ahol a cserkészmozgalomról a legszíve-sebb felvilágosítást kapta. A legjobb útbaigazítá-sokkal és egy csomó cserkész könyvvel tért vissza hazájába.

Néhány hét múlva megindult az amerikai cserkészlet: Mr. Boyce és lelkes barátai megalapították az U. S. A. cserkészszövetségét.

Ennek az ismeretlen cserkészfiúnak köszönhető, hogy a cserkészlet Amerikába oly hamar eljutott. Azóta ez a mozgalom az amerikai fiúk százezreit nevelte jó honpolgárokká.

*

Nemrégiben Gillwell-Parkban az amerikai cserkészszövetség Nagytanácsa egy hatalmas szobrot emelt az ismeretlen cserkész emlékének ezzel az egyszerű, de ékesen szóló felirással:

„Az Ismeretlen Cserkésznek, akinek a napi

hogy az imádságon, nemzeti gondolaton, önzetlen szolgálaton, megfigyelésen (magas erkölcsű emberek ítéletének megfigyelésén) kívül még mely tényezők alakítják ki az emberben a judiciumot.

Ítélni nagy, nehéz, felelősségteljes dolog. A cserkész kettős értékű embert igyekszik faragni magából azáltal, hogy *helyes judiciumra* törekszik. A világot helyesen megítélni egyenlő a helyes világnézettel.

jöttét véghezvitelében való becsületessége hozta az U. S. A.-ba a cserkészmozgalmat.“

Ez a jöttét az oka, hogy ma annyi cserkész gyakorol Amerikában napi jótettet.

(„Handbook for Boys“-ból ford.)

Gász István.

A I. oszt. cserkészpróba anyaga.

Összeállította: Nagy József (Pozsony). Jövőhagyta a magyar cserkész-tanács 1928 dec. 9-iki érsekújvári gyűlésén. Minden csapatra kötelező!

I. oszt. próba.

- I. Kielégítő táborozás.
- II. Uszás.
- III. Főzés.
- IV. Becslés. Térképismeret.
- V. A csszl. köztársaság földrajza és címerismerete.
- VI. Életmentés.
- VII. Próbakirándulás.
- VIII. Morse leadás és felvevés.
- IX. Próbaidős előkészítése.
- X. Természetismeret.
- XI. Cserkészfizika és kémia.

A próba anyaga.

I. Kielégítő táborozás.

Betartja a táborozás szabályokat. Tábori munkákban és szórakozásban résztvesz. Tud sátrat állítani, főzőárkot (konyhát) ásní. Sátorrudat és zászlórudat állít. Asztalt és padot fölszerel. Legalább egy hétnek megfelelő időt töltött sátor alatt.

II. Uszás.

50 métert álló és 75 métert folyóvízben úszik. Ha szervi baja van, akkor ez különpróbával helyettesíthető.

III. Főzés.

Legalább kétféle leves, főzelék és hus elkészítése. Főz egy raj vagy egy órs részére kétfogásos ebédet.

IV. Becslés. Térképismeret

Becsül távolságot, magasságot, mélységet és súlyt 25% tévedésig. Ismeri a gyakoribb térképjeleket, eligazodik a természetben térkép szerint, tudja, mi az a lépték, szerinte becsül távolságot a természetben. Tudnia kell kb. 120—150 térképjelet.

V. A csszl. köztársaság földrajza és cimerismerete.

Ismeri az egyes országokat, nagyobb városokat, folyókat, hegyeket, a nép főfoglalkozását. Tudja a kis és egyesített cimert.

VI, Életmentés.

Mentőláda használata, betegápolás. Tudja, hogy mit kell csinálni pánik, vízbefulladás, jégbeszakadás, veszett kutya harapása esetén. Ment tüzből, gázból, szakadékból. Ismeri a különböző mesterséges lélegzési módokat.

VII. Próbakirándulás.

A parancsnoktól kijelölt utat bejárja, az útról és észrevételeiről jelentést tesz írásban, mellékeli a megtett útnak térképét s különös figyelemben részesíti a természet és a térkép közti különbséget.

VIII. Morse leadás és felvétel.

Tud zászlóval és segítséggel percnként 18 betűt leadni és felvenni. Ismeri a síp, fény és nap táviratozást. Tudja, hogy működik a távirógép és a katonai telefon.

IX. Próbaidős előkészítése.

E pontnál különös figyelemmel kísérvé a parancsnok a fiú képességét, mint leendő vezetőjét.

X. Természetismeret.

Különös tudás az állatok élete, szokásai, növények szerkezete és felhasználhatósága terén. Ismeri tiz vadon élő állatot, (négy és kétfalábú, madár vagy hal együttesen). Ismeri tiz növényt (fa, cserje, gomba, gyógynövény). Ismeri a környéken előforduló ásványokat. Tudja, milyen víz jó és iható.

XI. Cserkészfizika és kémia.

Ismeri a hat egyszerű gépet (emelő, hengerkerék, csiga, lejtő, ök, csavar), a hőmérőt, a barometert (higanyos és aneroid), a manometert, a sípot, szőcsövet, fujtatót, légsűrítőt (fotballpumpát), a naptávirót. Tud banni fényképezőgéppel. Dinamó, elektromotor, generator, mágnesesség, elektromágnes, szigetelő anyagok. Csengő, táviró, telefon. Elemek (Leclanche, szárazelem), akkumulátor. Halmazállapot. Elem, keverék, vegyület, ötvözet. Fémek, nem fémek. Sav, lúgos. Forrasztás. Fényképezés. Rágasztószerek (enyv, pép, dextrin, stb.) Festékek (olaj, vízi), Tisztítószerek.

Hivatalos közlemények.

Segély. Az O. V. B. segélyeket kíván kiosztani a magyar csapatok között. A segélyből kérő csapatok ezért küldjék be a magyar titkár címére regisztrált cserkészeik névsorát,

Tábori segély. Az 1929 ik évben tényleg táborba induló csapatok jelentsek be ezt a szándékukat a magyar titkárnál, hogy az O. V. B. táborozási segélyeiből nekik is juttathassunk.

Angol jamboree. Az 1928 okt. 7 én tartott csapatközi értekezlet elhatározta, hogy a magyar

csapatok csak abban az esetben vesznek részt az 1929 ik évi angol jamboree n, ha segélyben részesülnek. Miután az O. V. B. ezt kilátásba helyezte, azért kéri a magyar titkár a csapatok parancsnokait, hogy közöljék vele a jamboree n résztvenni szándékozók számát (Név, születés, hány éve cserkész, milyen próbái vannak stb.) és a segély nagyságát.

A pozsonyi Blumentáli Kath. Kör cserkészcsapata a magyar szakosztályba való felvételét kérte. A legközelebbi csapatközi értekezlet fog erről dönteni.

A pozsonyi „Kiskárpátok“ cserkészcsapata febr. 17-én tartotta kiscserkész ígértételét az érdeklődő szülők nagy részvétele mellett.

A viharok sebessége.

A föld legsebesebb orkánjai az északamerikai Szakramentó folyó völgyében rohannak el. Gyerekjátékként feldöntik a vasúti vonatokat, elsöpörnek nyomtalanul házakat, kiráncigálnak tövestől 50 láb kerületű fákat. A reyes-ponti meteorológiai állomás, alig félszáz kilométerre észak felé Szanfranciskótól, megfigyelte ezeket a viharokat és műszerei regisztráltak már olyan szeleket, amelyek 72 óra alatt 7569 kilométert tettek meg, vagyis a föld kerületének majdnem ötödét futhatták volna be.

Ezeknek a pusztító viharoknak óránkénti sebessége 100—200 kilométer. Ilyen sebességgel 7—8 nap alatt körül lehetne utazni a földet. A szélnyomás ereje oly nagy, hogy egy kétfalúeresre mintegy 20 lóerő esik. — Nem is csoda, hogy itt farmok nem igen keletkeznek s a vidék teljesen leterült és elnéptelenedett, mert ezek a viharok e vidékeken mindennaposak s egy 80 kilométeres sebességű szélvihar itt csak szellő számba megy.

A vakok könyvtára.

Amióta Braille nevű vak emler tökéletesítette a vakírásjeleket, azóta a vakok is részesülnek a jó könyvek áldásában. A vakok számára való könyvekben a különböző módon csoportosított pontokból álló betűjeleket belesajtolják a papírosba. Ezeket a vastag papírosba nyomott domború nyomású jeleket ujjával könnyen kitapogathatja, felismerheti a vak ember.

A vak ember jobb keze mutató ujjával betüzi ki a telt, sima, nagy lapokra nyomott jeleket s a balkéz mutató ujjával keresi fel a következő sort.

A vakok számára való könyvek igen terjedelmesek. Jökainak a „Török világ Magyarország“ című két kötetes regénye például 130 oldalas hatalmas kötetet tenne ki ezekkel a jelekkel nyomva. A nagyobb világvárosokban ma már mindenütt nyilvános könyvek állnak a vakok rendelkezésére.

REGŐS NEMESSZEGRY

Állomáson.

A losonci rgimn. „Kármán József ifj. önképzőkör“ lírai verspályázatán első díjat nyert.

Némán állok az élet állomásán.
Mellettem robognak a vad íramok:
A füstfelhőkből örült fürgeséggel
Egymást üző, futó vonatok.

Állok, állok az élet állomásán
Biborfényes május alkonyon;
Poggyászsom: a vágyak garmadája,
Mind, mind színes, cifra sóhajok...

Hajrá! Füttyszó. S a tarka füstbodorból
Vad rohanással jön felém egy vonat.
Nagy kémenyén csapongó gondolatként
Röpköd egy zöld szalagfonat.

Kábultan állok a nagy állomáson.
Poggyászsom a káosz szélkapkodta rég.
Már benn ülök és fásult dermedtséggel
Érzem, amint bűg a sok kerék.

Vágyaimtól megfosztva, búcsúszó nélkül,
Egy tavaszi estén így futok lova.
Nem tudom, merre? Azt se, meddig? Hova?
Csak azt, hogy vissza nem térek soha!

(Losonc)

Horváth Zoltán
VIII. o. rg. tan.

Vercingetórix.

A tavasz már fentzöldel a fán.
A kis virág selymes kelyhét kinyitja,
Az éltető nedvet magába szívja.
Napsugár van az egész világon.

Igy lehetett Galliában hajdan.
Pedig a rémhír szárnyon szerte járt már:
„Rajtunk ültött, jön a római Cézár!“ —
— „Ellentállunk! Ellentállunk!“ — „Ugy van!“

Vercingetórix, az ifjú vezér,
Lelkesedett a legjobban ezér.
De gall testekkel teltek meg a sirok.

Ma is akadnak Vercingetórixok.
Óvék az igazság, jószág, oltár,
De a győző — a római Cézár!

(Kassa)

Csőpáy Zoltán v. o. rg. tan.

Az epikával kevert lírai versed tartalmazta csattanós és tömör, szinte drámai menetű. Vár, hogy a szonett formáját választottad az időmértékes verselés mellőzésével s így a tartalom nem vág össze a formával.

Szülőházam ablaka.

— Lamartine után franciából. —

A tető körül, mely alatt születünk,
Szőlőtő terjesztette ágait.
Aranyos fürtjei az ablak felé
Csábították az ég madarait.

Anyám fehér kezét kinyújtva
Behúzta a mézes gerezdéket,
S gyermekei csipegetve belőle
A madárkáknek hagyták a fölösleget.

Nincsen már madár, — halott az anyám!
Az öreg szőlőtő is halódik sárgulva.
A téli fű benötte a kúszóbót
S könnyet ejtek elbúsulva. —

Óh miért emlékeztet a szőlő
Engem a gyermek-évekre
És suttogja titkon, sejtelmesen:
Én futok fel majd egykor sírkeresztedre!

(Beregszász)

Adorján Erzsébet VIII. o. rg. tan.

A fordításnál nem elég az eredeti gondolatok és érzések visszaadása, be kell tartani az eredeti formát is és a nyelv legyen könnyed és költői. Ez utóbbiban még sokat kell fejlődni.

Zsoltárokat orgonál...

Zsoltárokat orgonál a csönd.
Halkan zúg a távol moraja.
Pihen az élet, nem sir belé
Gyötrött lelkek rémítő zaja.

Lecsillapult a harc viharja.
Béke ül most kínozott szíveken.
Béke nyújtja bimbós reményét
A csüggedő s gyöngye lelkeken.

Szent imára szólít mindenkit
A bizó hit, élő szeretet
S a régi emlékeken emberek
Melengetnek boldog embereket.

Künn zsoltárt orgonál a nagy csönd
S halkan bug a távol moraja
Pihen az élet. Halleluja!
Dereng a lét új, szebb hajnala!

(Rimaszombat)

Steinhübel Ferenc IV. o. rg. tan.

A gondolat szépen ölt testet a jobb rimet és versmértéket kívánó orokban. Erzséid melegen szövik át mondanivalódat, de azért még sokat kell fejlődni, tanulnod.

HIREK

A kisebbségi magyarság kulturális feladatai címen Alapy Gyula dr., tartománygyűlési képviselő, előadást tartott Pozsonyban február 7-én. Ebből az érdekes és értékes tanulmányból kiragadjuk ifjúságunkra vonatkozó megállapításait. Amikor a nemzeti kultúrunka végzéséről és elterjesztéséről szól, ezt mondja: „Megnevezhetjük a jövő kultúrunkáit a mai ígéretes magyar tanuló ifjúságban, amelynek lelki alkatát kell erre a nagy célra előkészítenünk. Ez az ifjúság, mely fiatalon hősiessé lélekkel hordozza a kisebbségi élet nagy teherföllelét, az élet érzékeny mérlegén megmértetvén súlyosnak találta. Ez az ifjúság lesz a ma és a holnap, a jelent és a jövőt összekötő aranyhíd, ha meg nem torpan a nehéz kisebbségi sors nagy akadályverenyében, ha nemzeti hagyományainkat, kultúránkat maradvány nélkül átmenti a jövőnek, mint a munda Aeneász, aki Trója égéséből öreg édesapját, családját tűzhelyének isteneképeit átvitte az új hazába.” (P. M. H.)

Győry Dezső, a kiváló költő, hosszabb tanulmányútra Olaszországba ment. Rómából január 31-iki kelettel „A Mi Lapunk” szerkesztőjének küldött kedves soraiban többek között ezt írja: „Sok szives üdvözlét az Örök Városból úgy neked, mint az „A Mi Lapunk”-nak s általa az egész szlovénközi magyar ifjúságnak... A szívűk, lelkiismeretűk parancsszavát követve egy jobb jövőért küzdenek. Az itteni fiatalok erős, okos, fegyelmezett élete azt mutatja, hogy a jövő gyümölcs, csak le kell tudni szakítani.” Ezt az üdvözlét adom át kedves olvasóinknak. Győry Dezsőnek pedig kellemes üdvölést kívánunk, hogy sok tapasztalattal megzodogva térjen haza és a magyar irodalom gazdag vetésében vehesse ki bőséges részét.

Vitaest a prágai Szent György Körben. A prágai főiskolások Szent György Köre január 29-én a szmichovi Róza-otthonban szépen sikerült eszmecsere-t tartott. A vita vezetője dr. Pfeiffer Miklós, kassai kanonok, már előzőleg a MAKK-kal együtt rendezett szabad egyetemi előadásában a „modern szociális problémák”-ról beszélt. A vitaesten dr. Grosschmid szenátor is megjelent. A vendégeket a kör titkára üdvözölte. Az eszmecsereben sokan szölkáltak a kitézött kérdéshez és szébbnél-szebb gondolatok hangzottak el a szociális problémákról. Legértékesebbek azonban dr. Pfeiffer és dr. Grosschmid hozzászólásai voltak. Élesen rámutattak arra, hogy a mai magyar ifjúság legfontosabb társadalmi feladata: megismerni népük egyes osztályait, megtalálni velük a kapcsolatot. Egyaránt bele kell lépni a földműves, gyári munkás, iparos, a kereskedő életébe, hogy az összes magyar társadalmi osztályok megismerésével az egyetemekről kikerülő ifjúság irányítani is tudjon. Emelni kell a földműves társadalmi törekvéseinek elérésében, támogatni kell a munkásokat, meg kell teremteni az önálló magyar kereskedelmi osztályt, hogy általuk megvalósíthassuk népünk gazdasági és kulturális virágzását. Az ifjúság hivatott arra, hogy közülről kerüljenek ki a megfelelő vezetők. Ezért, amint útravalóul helyesen mondta dr. Pfeiffer, minden magyar diáknak tanulmányai alatt sokszor kell magában feltennie ezt a kérdést: „Mit tehetek majd én kint az életben népem boldogulására?” (Rády Elemér)

Fa vagy pózna? Gondolkoztál-e valaha azon, hogy mi a különbség a fa és a pózna között? Pedig csupán az élet kérdése ültesd el a fát és ki fog virítani. Ásd be a póznát és el fog korhadni. A fa élni fog, a pózna elhal. A cserkészek között is vannak fák és póznák. Vajjon Te melyik vagy? („Scouting“)

Schubert ünnepet rendezett febr. 17-én nagy sikerrel zeneszertára javára a komáromi Szt. Benedekrendi Kath. Főgimnázium ifjúsága. A műsor a következő volt: 1. Schubert: Katona-induló. 2. Emlékezés Schubertől. Elmondta Alapy Gyula VIII. o. t. 3. Schubert: a) Ave Maria, b) Du bist die Ruhe. 4. Schubert: Moment musical. 5. Schubert: Egyveleg a „Három a kislány” c. operettből. 6. Schubert: H-moll befejezetlen szimfóniája két tételben. 7. Schubert:

Scherzo B-dur. — Az összes számokat a gimn. zenekar adta elő Krizsán József zenetanár vezetése mellett s bizonyosságot tett arról, hogy milyen magasfokú a zenei nevelése. A komáromi zenekar követendő mintául szolgálhat valamennyi magyar intézet ifjúságának.

A Czuczor önképzőkör (Komárom) febr. 10-én tartott negyedik rendes gyűlésén Pfeiffer László alelnök megnyitó beszédében megemlékezett Ady Endre halálának tizedik évfordulójáról. A VII. osztály férfikara Lohner Endre VIII. o. t. vezetésével szébbnél-szebb magyar dalokat adott elő. (Juhászlegény, Magasan repül a daru, Mi füstölög, és a tréfás svéd négyes). Blakovic József VIII. o. t. „Tolsztoj üzenete” címen hatalmasan felépített szónoki beszédet mondott; majd megemlékezett Cook Jamesről, a tudós felfedezőről. Lengyel Klára V. o. t. zongoraszámaival megérdemelt sikert aratott. (Mozart: Fantasia d-mol; Heller: Praeludium.) Szavallattal fellépett Szabó István VIII. o. t., Bukor László V. o. t. A VII. osztály cigányzenekara Nagy Jenő vezetésével két ízben is szerepelt régi és új magyar nóták előadásával. (Egyben előadták az önképzőkör volt primásának, Mikol Gyula szerzeményét: Szolgabíró csárdását). *Gábris József VIII. o. t.*

Az iskolák fekete táblái ellen mozgalom indul. Egy párisi iskola igazgatónöje eltávolította az iskola osztályai-ból a fekete táblákat és azokat szürke táblákkal pótolta. Az igazgatónő megfigyelte, hogy a tanulók sokkal vigabban és nagyoban kedvelve tanulnak, ha nem fekete tábla van a szemük előtt. (M. T.)

Svájében megállapították, hogy a süketnéma gyöngélméjű és eskóros gyermekek intézetében 7765 gyermekből 2501 azaz 32-20% az alkohol következtében fejlődött vissza szellemileg és testileg, 18%-a pedig a szülők iszákosságára miatt nyomorék.

A kötelező iskolai fogorvoslás me lett foglalt állást a szlovénközi és ruszinszki fogorvosok orsz. szövetsége Bratislavában február 24-én tartott gyűlésén.

A német repülőgépek a múlt év január 1-től 8 millió kilométert tettek meg összesen és több, mint százezer utast szállítottak.

Néhány nagy amerikai áruház alkalmazottait kereskes korsolyára vették át, hogy így gyorsabban juthassanak el az épület egyik részéből a másikba. Ezzel akarják a kereskes korsolyák használatát népszerűsíteni.

ADOMÁK.

Az igazság. — Orvos úr kérem, ha úgy látja, hogy valami bajom van, mondja meg őszintén, magyarul; ne ijesszen bálára valami citra tudományos névvel.

— Barátom, a maga baja, őszintén szólva az, hogy lusta,

— Köszönöm. Most legyen szives, mondja meg a tudományos nevét is, hogy otthon elmondhassam.

Sportcikkeket

és cserkészfelszerelési tárgyakat legjobb minőségben és legolcsóbban

Weidenhoffer és Mártonfy

sportáruházában szerezhethető

!

Bratislava Dlhá 13. — Košice Hlavná 63.
Cserkészeknek és diákoknak 10% kedvezmény.

